

**DERS NOTLARI VE GÖRSELER SADECE EĞİTİM
AMAÇLI KULLANILMIŞTIR**

TÜRKİYE

***Roma Tiyatroları:**

-Roma tiyatroları şekil olarak Yunan tiyatrolarını örnek almıştır.

*Ör.Epidauros tiyatrosu yarım daireden geniş yamaca oturtulmuş izleyici kısmı ve alçak sahne binasından oluşur ve izleyici sahne üzerinden dış dünyayı (manzara) görebilir.

-Daha sonraki örnekler bir tepe yamacına inşa edilmişlerdir.

-Dairesel orkestra auditorium'un karşısında ve alt hizasındadır.

-Bir çok Roma tiyatrosu serbest duran bir yapıda, katı ve kalın duvarlı ve de kemerli yapılar eğimli bir auditoriumu (cavea) destekler ve yarım daire orkestra görülür.

-kemerler oturma sıralarına kolay ulaşmayı sağlar.

-Koltuk sıralarının üst sınırında kolonnad (sütun sırası) yer alır.

-Auditorium'dan yüksekte taş sahne binası (*scaenae frons*) yer alır.

- Yunan tiyatrolarının tersine, seyirci dışarıyı göremez.
- scaenae frons*, üç ya da dört kapı geçiştir ve bazen sütunlarla destekli ve hareketli cepheye sahiptir.
- scaenae frons* 'un girişi sütunlar ve heykelli nişlerle dekore edilmiştir.
- Sahne önünde bir perde (*aulaeum*) yer alır (gösteri başlayıp veya bitince kaldırılır).
- gerektiğinde sahne önünde küçük perdeler de (*siparia*) bulunabilir.
- Orchestra*, auditorum ve sahne arasında düz bir alandır.
- Auditorium'da din adamları, devlet yöneticileri ve senatörler oturur.
- Sahne üzerinde ahşap bir çatı yer alır (güneş paneli olarak görev yapar).
- İzleyiciler ve güneş ve yağmurdan tente (*velum* veya *theatrum tectum*) ile korunur.
- Bu tente auditorum'un direklerine iple bağlıdır.
- *Bazı tiyatrolarda kapalı porticolar auditorumun bir parçası olarak inşa edilmiştir veya *scaenae frons* 'un arkasında gösteriler arasında izleyicilere barınak sağlar.

***Vitruvius (5.3-9) ve Roma Tiyatroları:**

-tapınaklar hariç en fazla üzerinde durduğu yapı türüdür.

-Tasarımları üzerine açıklayıcı notlar verir.

-Konumlandırılmaları,

-akustik düzenlemeleri

-Seyirci için gezinti ve korunma (sütun dizileri) alanları (Pompeii ve Ostia gibi).

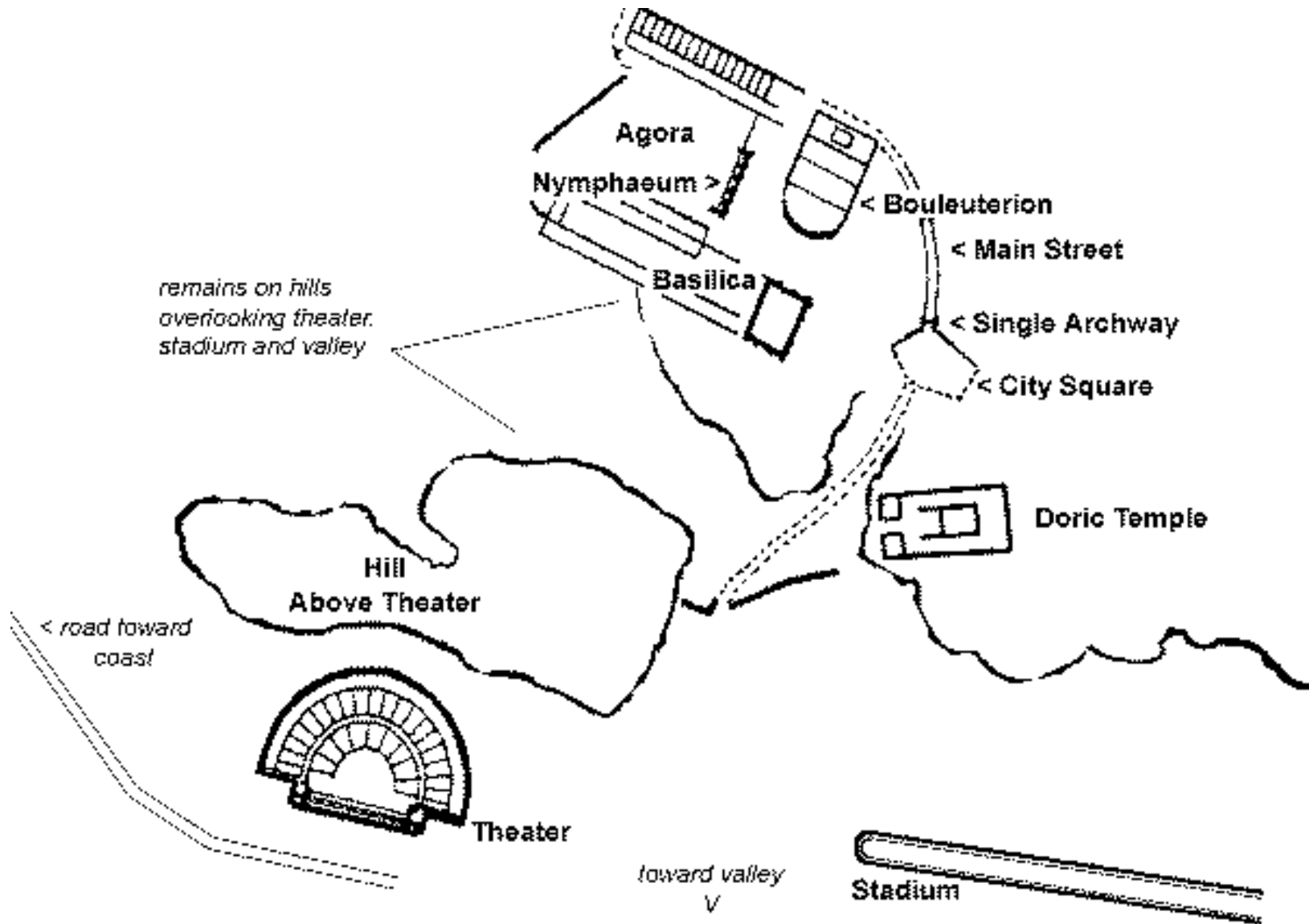
*Pompeii sütun dizileri alanı gladyatörlerin egzersiz yeri.

*Ostia'da dışa bakan küçük odalar ticaret sahiplerinin ofisleridir.

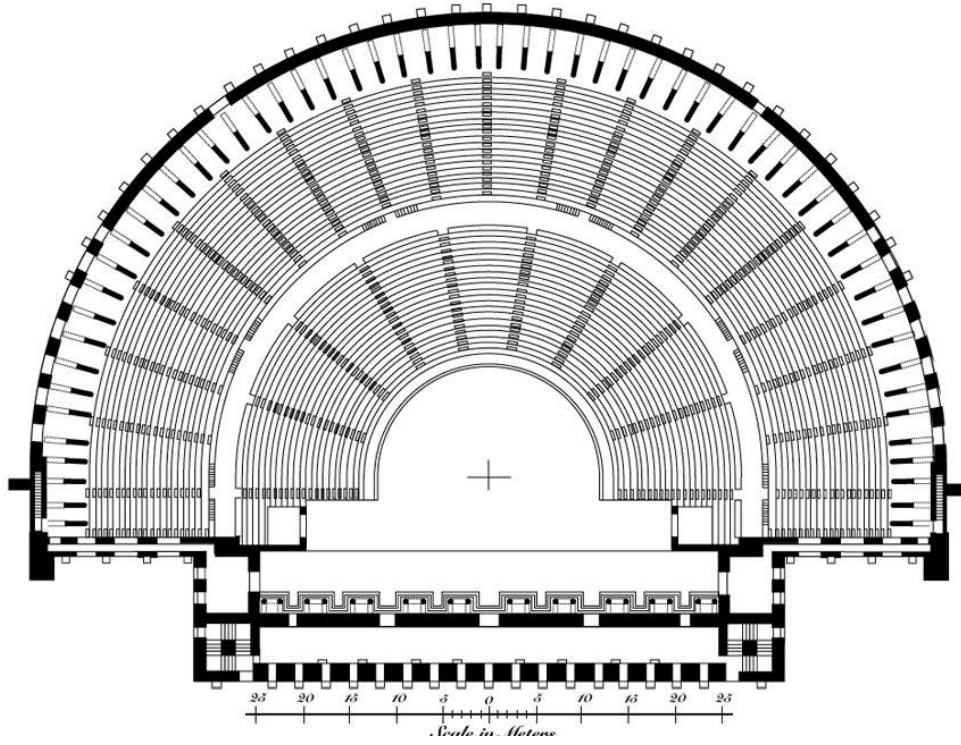
ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ TİYATRO YAPILARI

- Aspendos Tiyatrosu (Küçük Asya, Pamphylia)
- Perge Tiyatrosu (Küçük Asya, Pamphylia)
- Aphrodisias Tiyatrosu (Küçük Asya, Karya)
- Xanthos Tiyatrosu (Küçük Asya Likya,)
- Bosra Tiyatrosu (Suriye)
- Orange (Arausio) Tiyatrosu (Güney Fransa)

ASPENDOS TIYATROSU

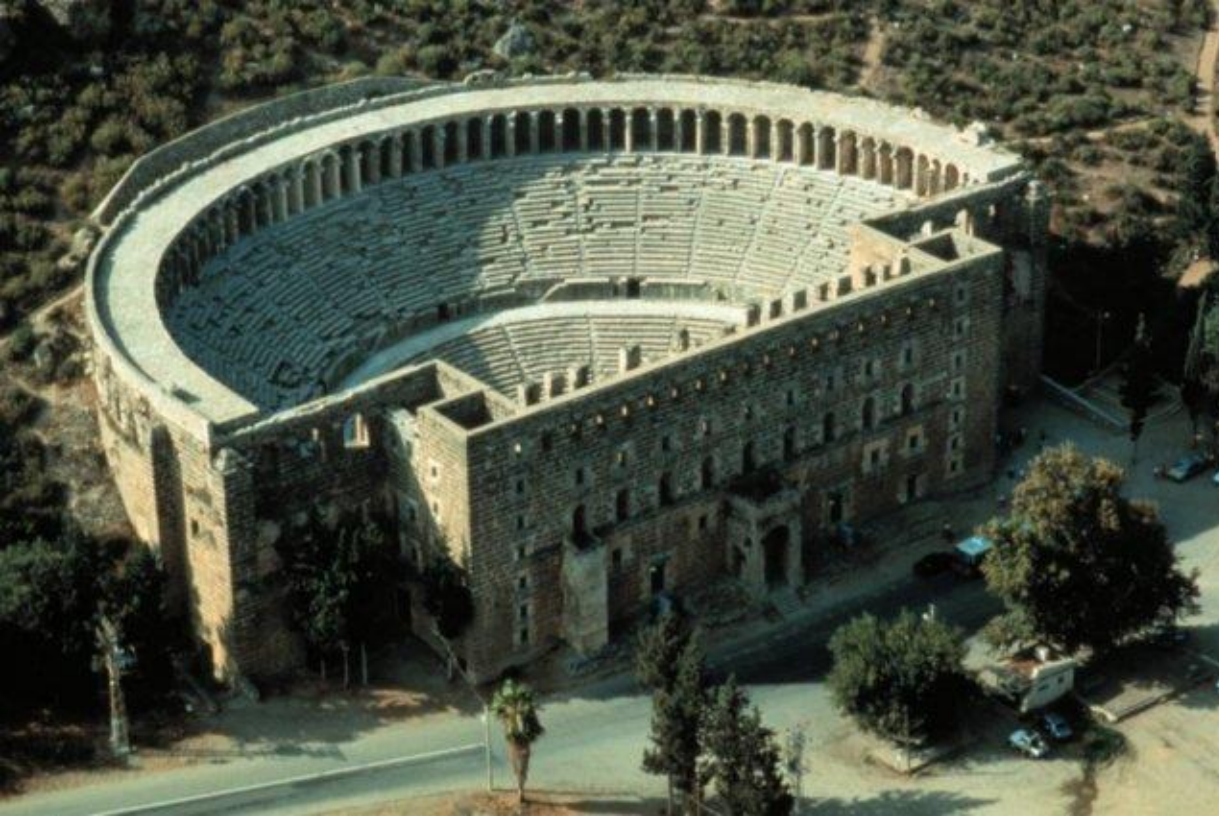

*Aspendos Tiyatrosu;

-Ele geçen bir yazıttan öğrenildiğine göre M. Aurelius (161-180) döneminde mimar Theodoros'un oğlu Zenon tarafından tasarlanmıştır.

-Sahne binasının her iki yanındaki giriş bölümleri üzerine işlenmiş olan Grekçe ve Latince yazıtlar tiyatronun "ülkenin tanrılarına ve imparatorluk evine" sunulduğundan bahseder.

-Tiyatro dış dünyadan ayrılmış, kendi içinde mimari çerçeveli kapalı bir mekandır.

-Sahne binası ile cavea uyumlu bileşimi burada görülmektedir.

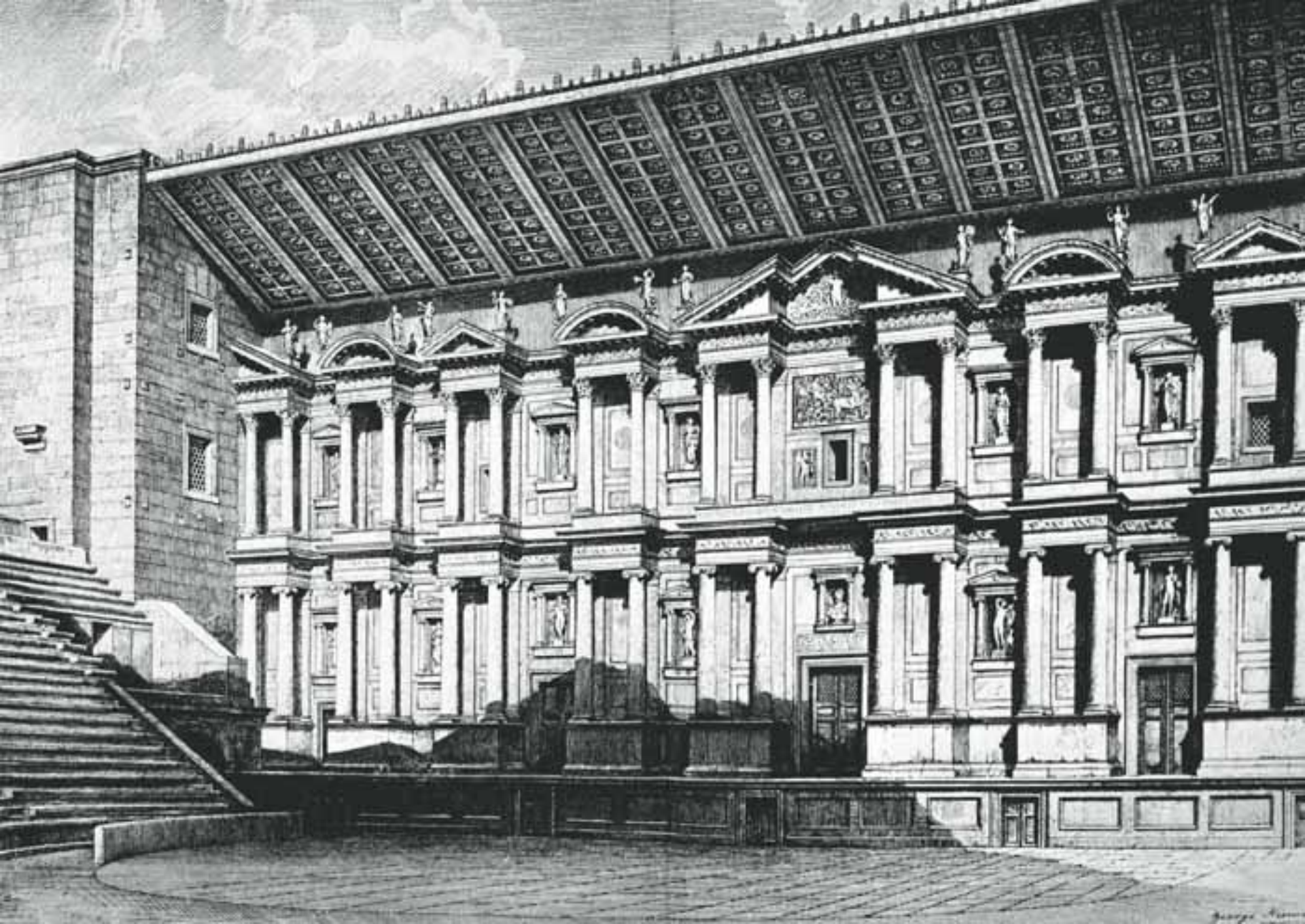
-Küçük bir bölümü yamaca dayanmış olan Aspendos Tiyatrosu'nun üst kesimi tonozlu üzerine inşa edilmiştir.

-Paradoslar tonozludur, bunların üzerinde localar yer alır.

-Sahne binası iki katlıdır.

-Ön sahne günümüze ulaşmayan zengin bir sütun mimarisi ile bezenmişti, sütunlar dönüşümlü olarak yuvarlak ve üçgen alınlıklar taşıyorlardı.

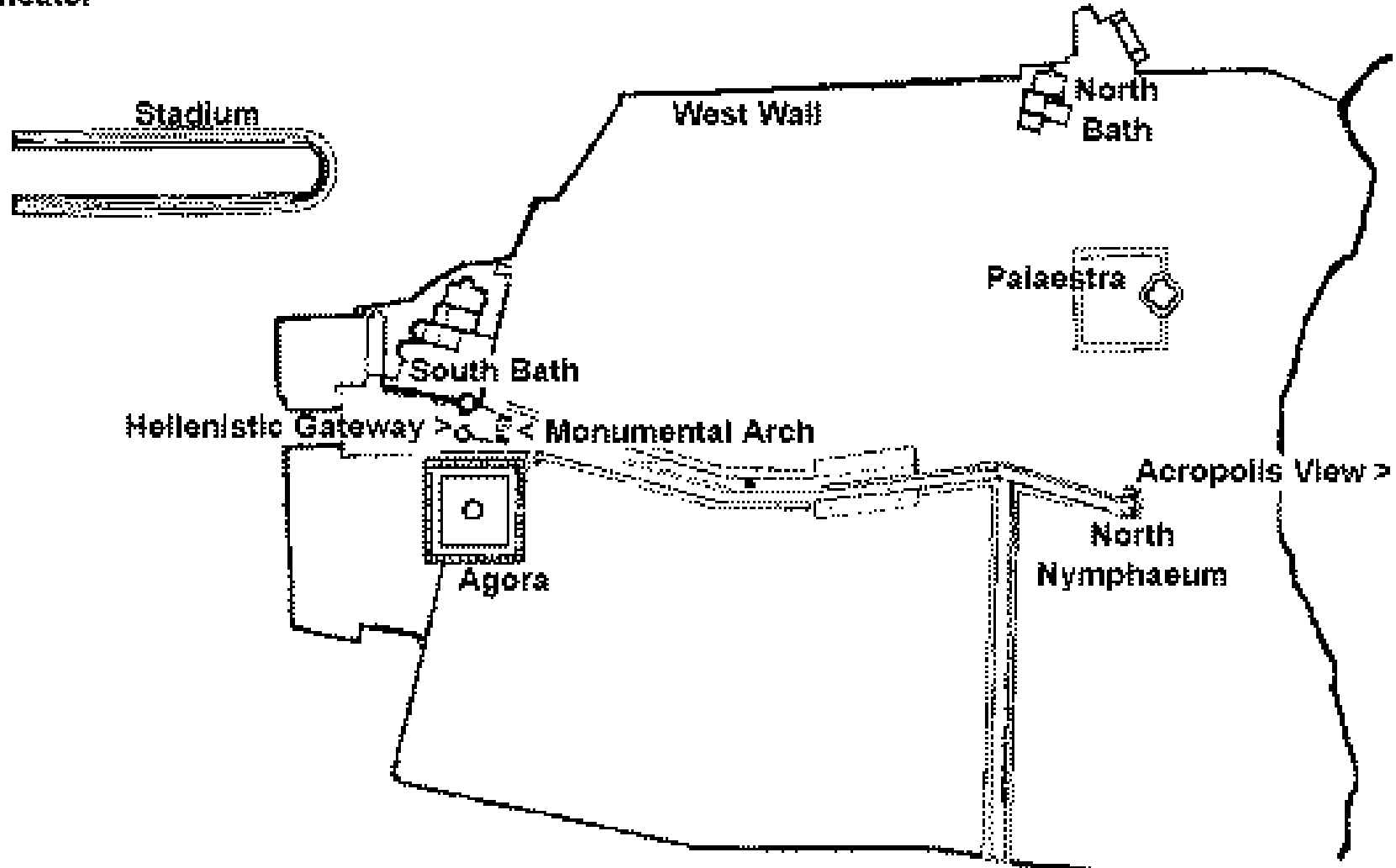

Aspendos

PERGE TİYATROSU

Theater

Stadium

West Wall

North Bath

Palaestra

South Bath

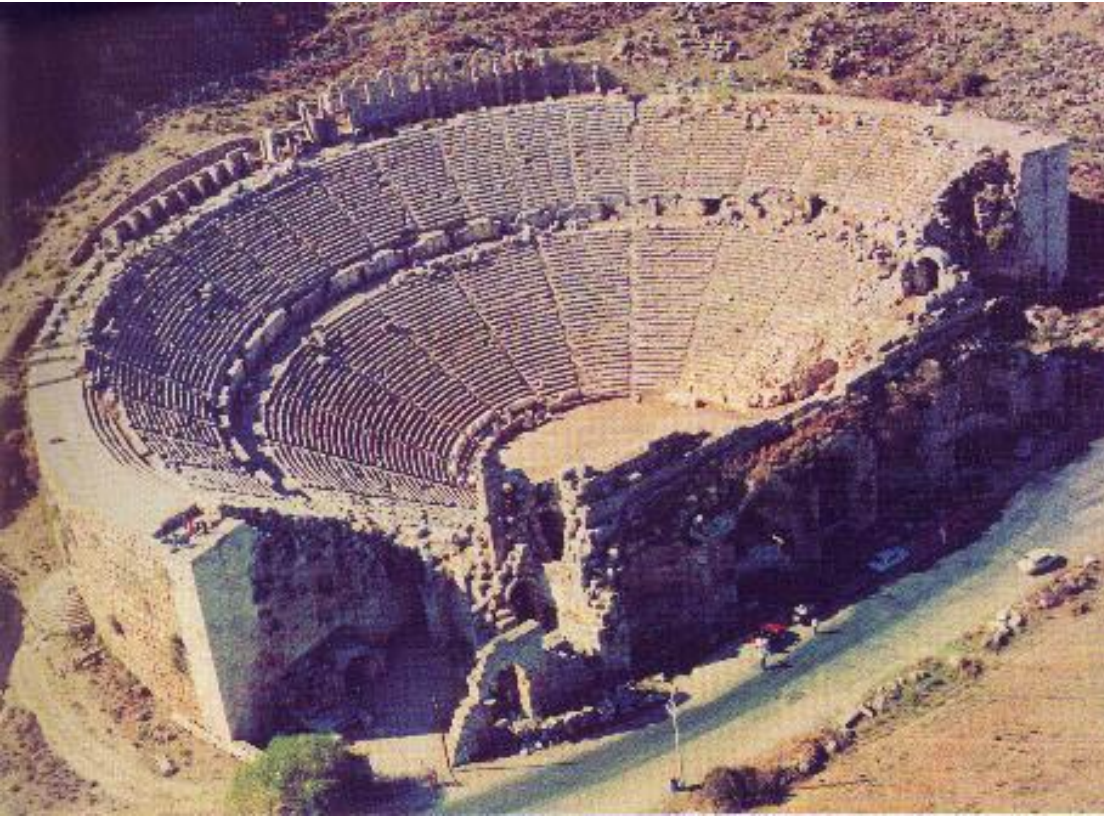
Hellenistic Gateway

Monumental Arch

Acropolis View

Agora

North Nymphaeum

-Perge tiyatrosunda Roma ve Hellen mimari özellikleri bir arada görülmektedir.

-Tonozlarla taşınan cavea üst kesimini çeviren sütunlu galeri ve yüksek sahne binası Roma mimari özellikleri gösterir.

-Buna karşın bir yamaç üzerine inşa edilmiş olması, üstü açık paradoklar ve at nalı biçimli cavea ve orkestra ise Hellen özelliğidir.

-Yaklaşık 15.000 kişi kapasitelidir.

-Gladyatör ve vahşi hayvan dövüşleri yapılıyor olması nedeniyle cavea en alt sırasına orkestrayı çevreleyen korkuluklar eklenmiştir.

-Bir arşitrav yazıtında Marcus Plancius Rutlius Varus isimli Pergeli bir senatörün tiyatro inşaatında finansör olduğu bilgileri vardır.

APHRODISİSİAS TİYATROSU

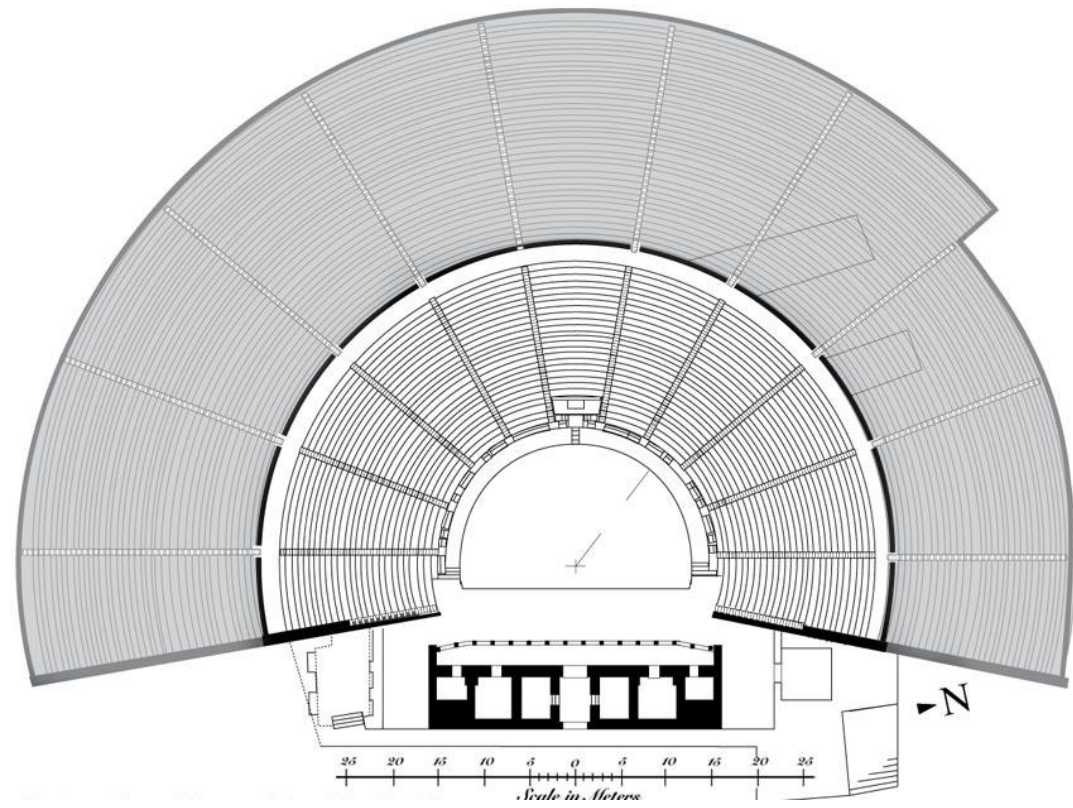

Black Sea

Aphrodisias

Mediterranean

*Aphrodisias Tiyatrosu;

-Auditoriumunun at nalı biçimli oluşu daha önce bir Hellenistik tiyatro olduğunun işaretidir.

-Yaklaşık 10.000 kişi kapasitelidir.

-Skene ön cephesinde Dor düzeninde yarım sütunlar yer almaktadır.

-Skenenin arkasındaki koridorun iki ucundaki odaların kapıları üzerinde "Homerites", "Olimpionikos", "Asttonikos" gibi oyuncu isimleri bulunmaktadır.

-Antonius Pius (M.S. 138-161) dönemi'nde yaşamış T. Cladius Zoilos tarafından ve M. Aurelius (M.S. 161-180) zamanında yaşamış M. Aurelius Menestheus Scopas orkestrada çalışmalar yaptırmışlardır.

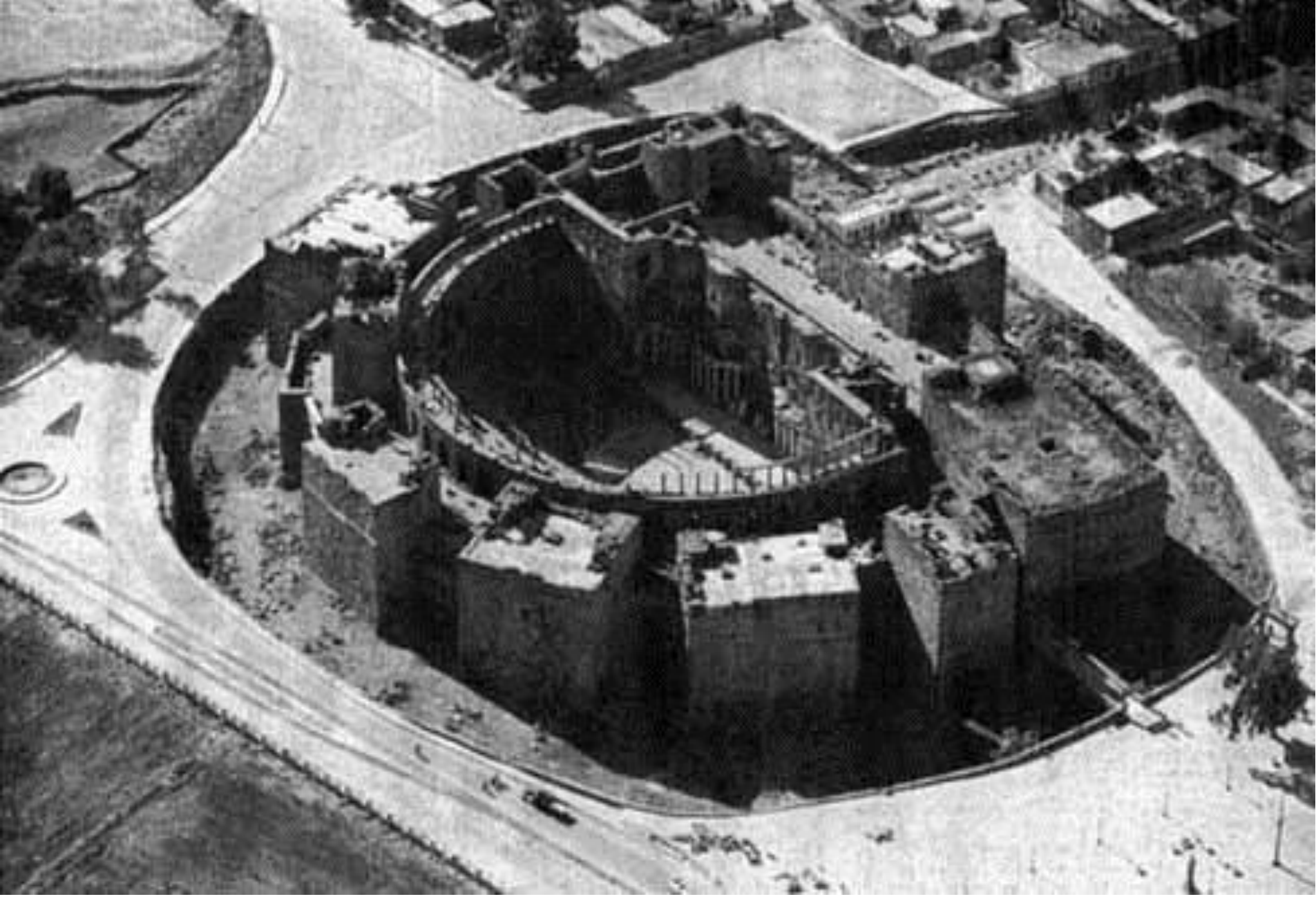

XANTHOS TİYATROSU, LİKYA

BOSRA TİYATROSU, SURİYE

ARAUSIO (ORANGE) TİYATROSU, FRANSA

ODEA

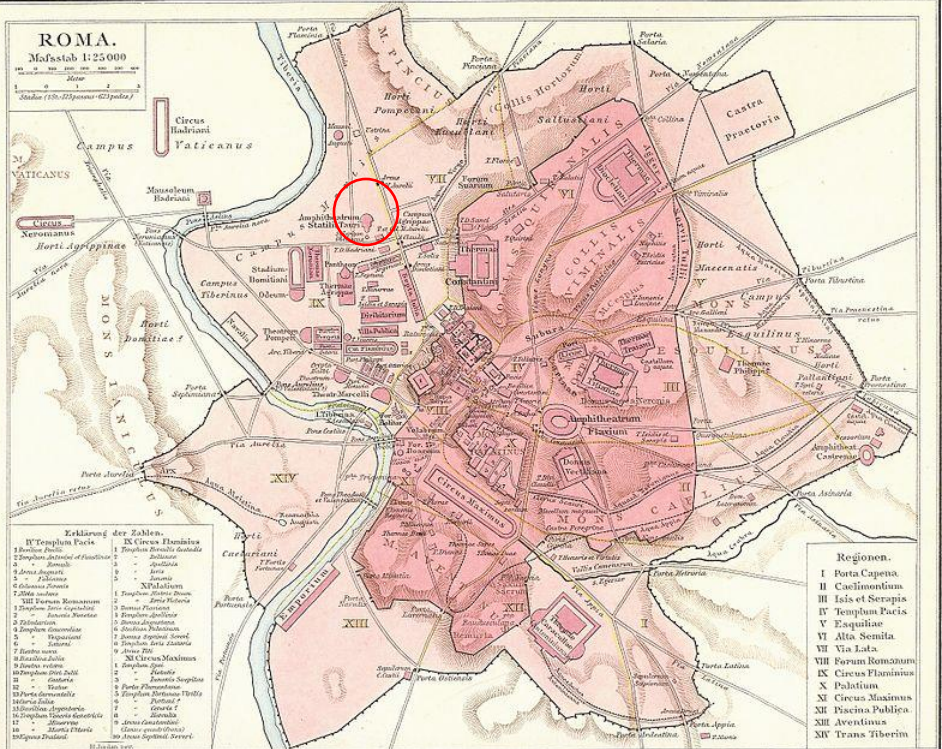
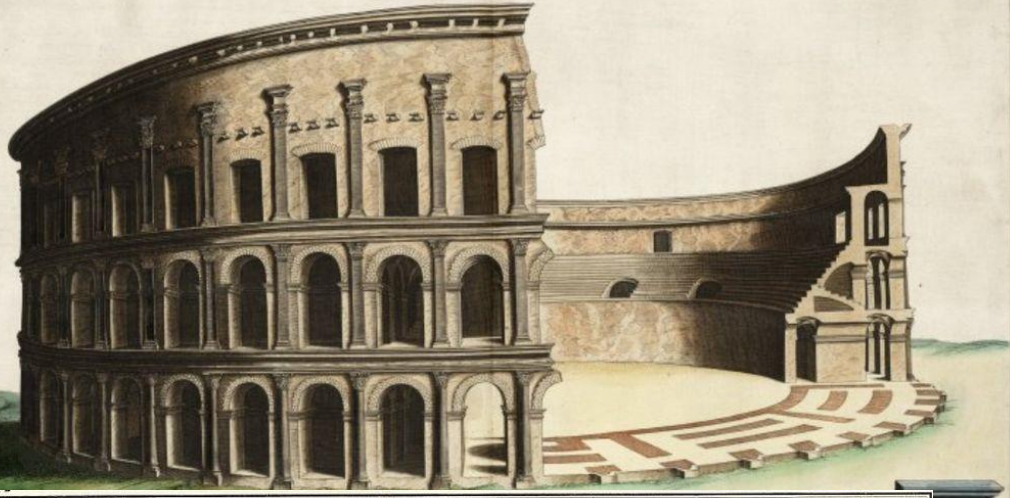
AMPHİTİYATROLAR

Flaviuslar amphitياتrosu (Colosseum) -Roma. Uzunluk 188 m (616 ft), genişlik 156 m (511 ft).

Woh Amplissimo
 Proconsulibus
 NICOLAUS CORVER.
 CONSULI
 SENATORI
 REIP. AMSTERLÆDAMIENSIS.
 Anno d. m. d. c. c. lxxviii.
 a. a. d.
 J. Blaeu.

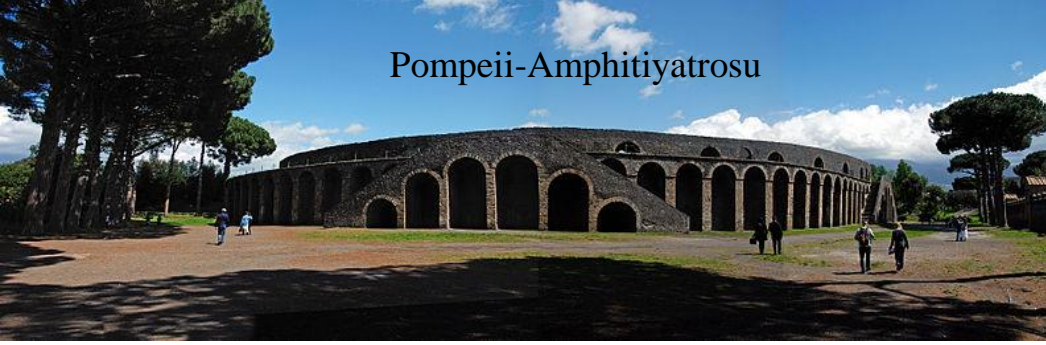
Statilius Taurus amphitheatrosu rekonstruksiyonu-Roma/İtalya.

Trier'de (Almanya) amphitiyatro.

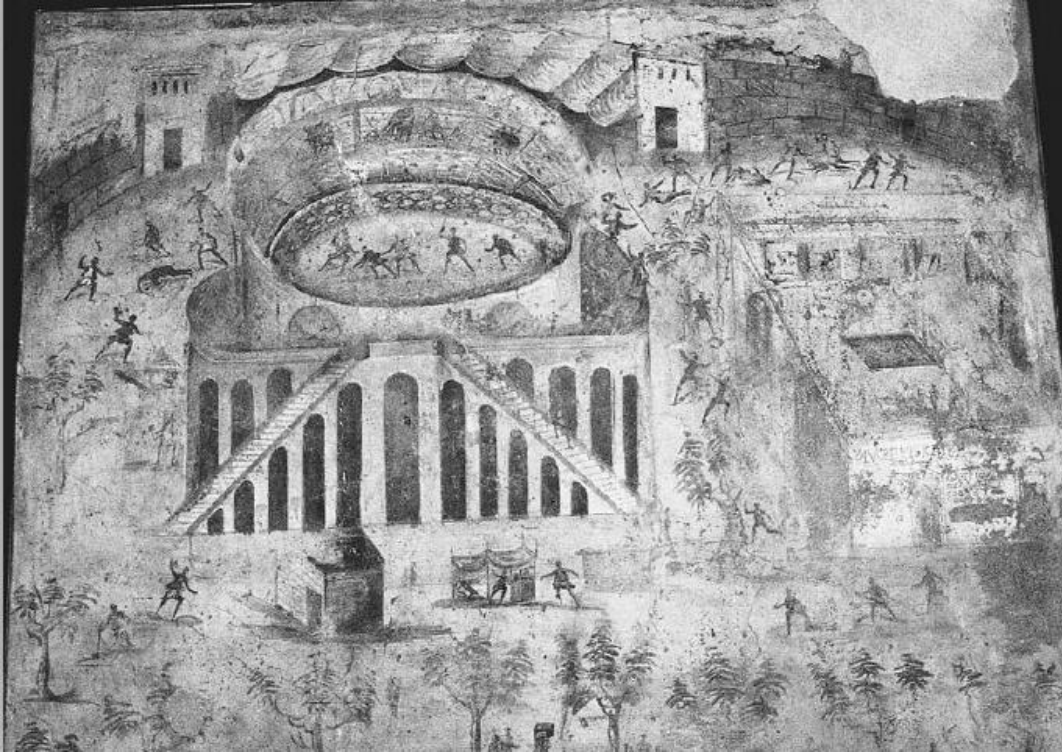
Pompeii-Amphitiyatrosu

*Pompeii-Amphitiyatrosu:

- Sağlam kalan ilk ve sürekli tiyatrodur.
- MÖ.70'te kentin koloni oluşundan önce yapılmıştır.
- *İç savaşta Roma'ya karşı geldikleri için bir ceza ve emekli lejyon askerleri için bir yerleşim olunca yapılmıştır.
- Kentin yapısız en güney doğu ucundadır.
- *Şehir kapılarına ulaşımı uygun bir alandır.
- 20.000 kişiliktir (Pompeii nüfusundan fazla).
- Oval biçimlidir (standart).
- 135x105 m ölçülerinde.

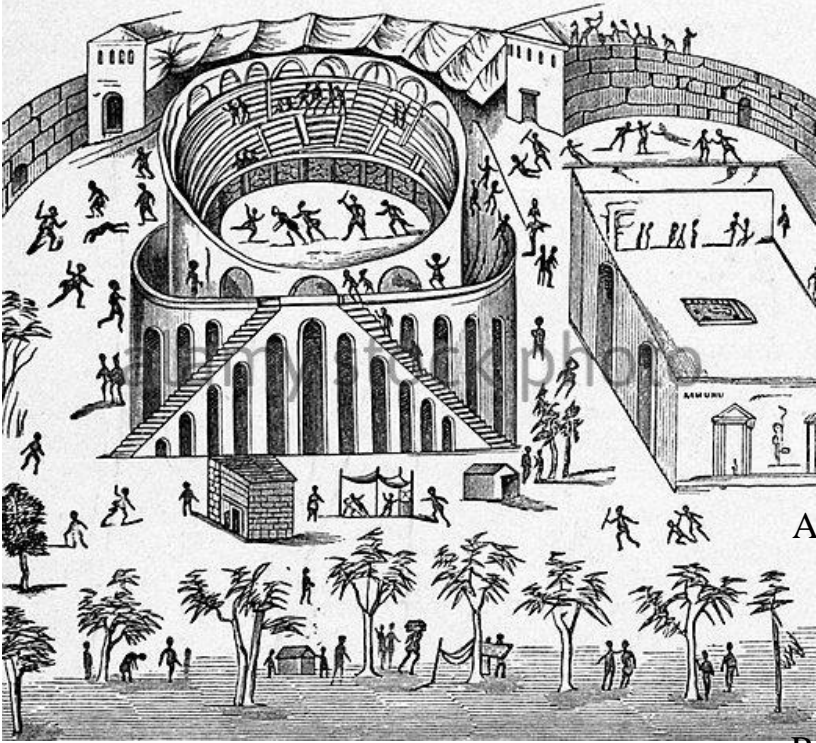
Pompeii'den duvar resmi.
Amphitiatronun kuş bakışı
görünümü. MÖ.59.

Pompeii'den duvar resmi.
Amphitiatronun kuş bakışı
görünümü. MÖ.59.

Pompeii-Amphitiatrosu

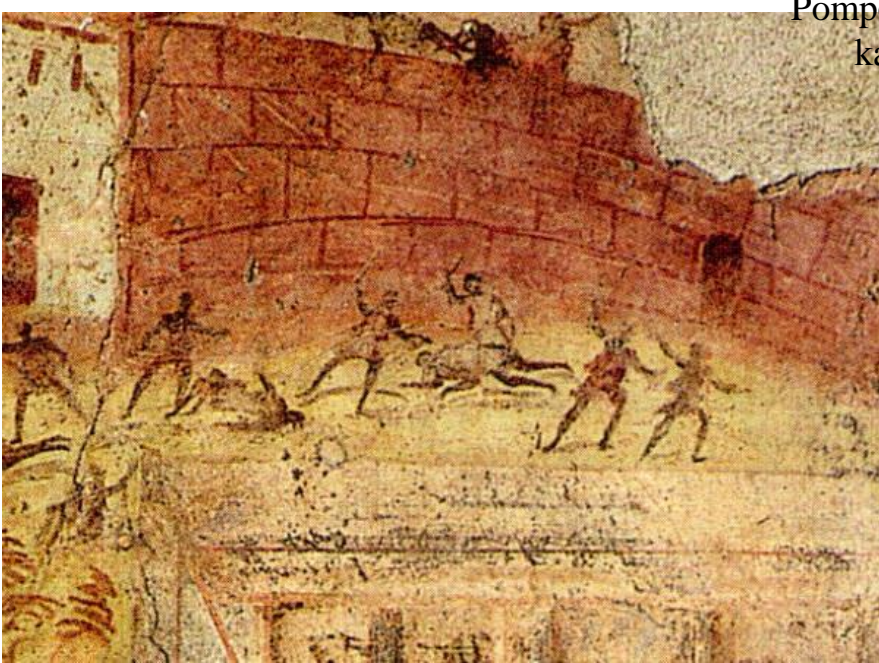
Pompeii'den
duvar resmi.

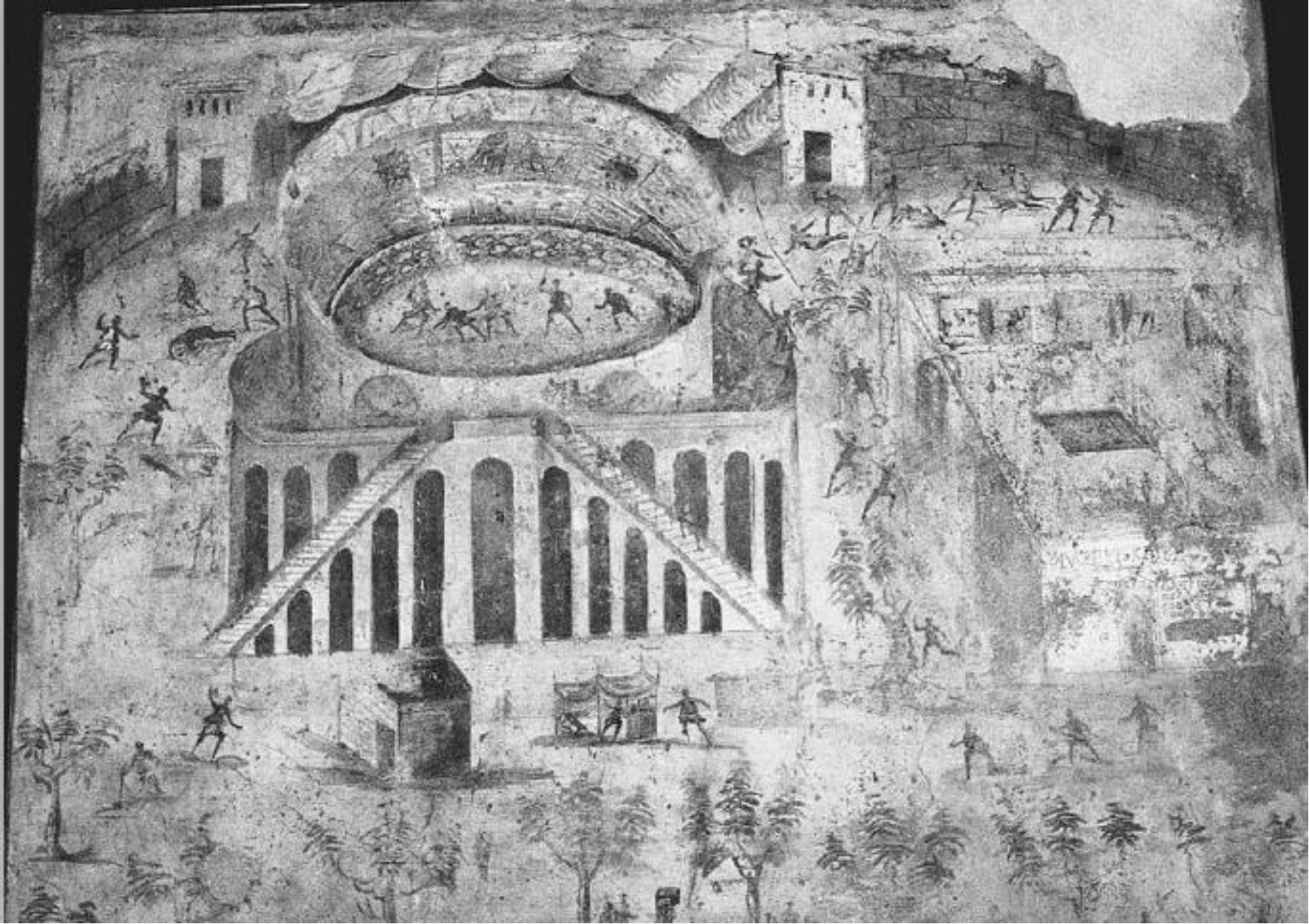
Amphitiatronu
n kuş bakışı
görünümü.

MÖ.59.

Nuceria-

Pompeii taraftar
kavgası

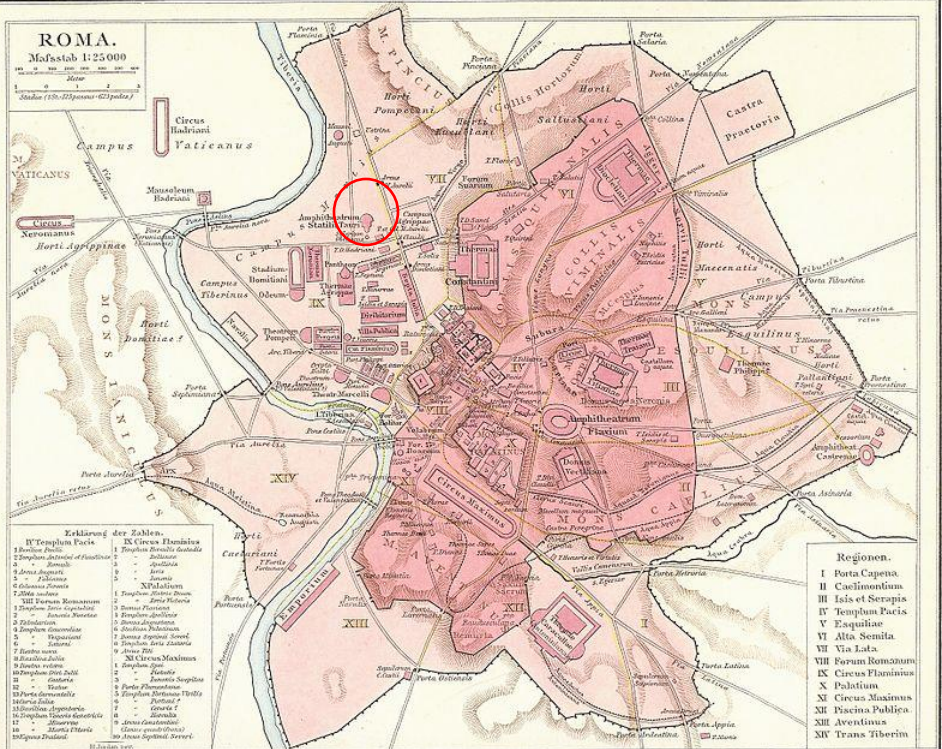
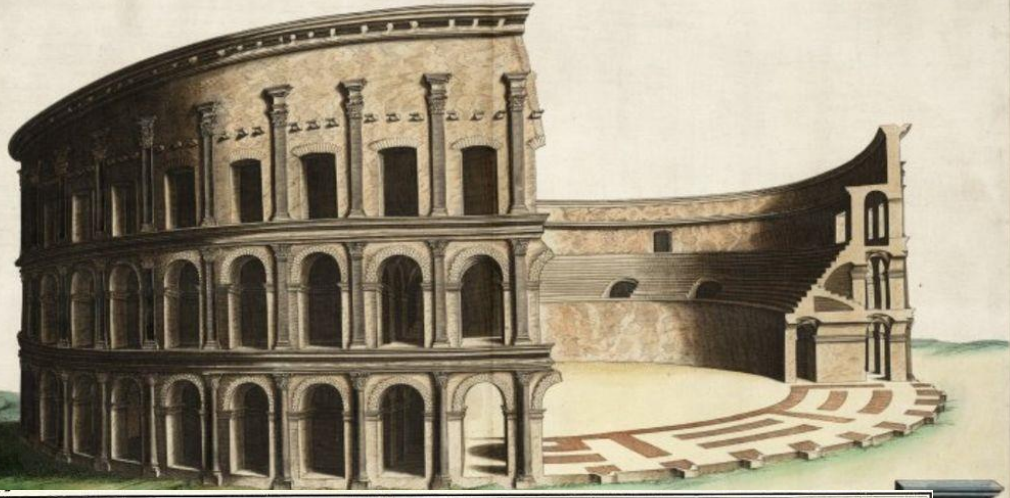

Pompeii'den duvar resmi. Amphitiyatronun kuş bakışı görünümü. MÖ.59.

Pompeii'den graffitiler

Statilius Taurus amphitheatrosu rekonstrüksiyonu-Roma/İtalya.

*Roma- Sirk Oyunları: Gladyatör ve Vahşi Hayvan Dövüşleri:

-19.yy'da İtalyan arkeolog Lanciani, leşlerin atıldığı çukurlardan birisinde siyah, yapışkan ve kokmuş kalıntıları resmetmişti.

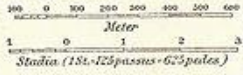
-MS.1.yy ortalarında Roma'da her yıl yaklaşık 160 gün tatilin (hafta sonu tatili yok) doksanından çoğunda biri (gladyatör) veya diğeri (hayvan dövüşleri) düzenleniyordu.

-MS.120'lerde yazan hicivci Iuvenal, Romalıların siyasi rollerini unutup halka hakim olabilmek için *panem et circenses* (ekmek ve sirk oyunları) ile ilgilenmelerinden yakınır (Hicivler, 10.81).

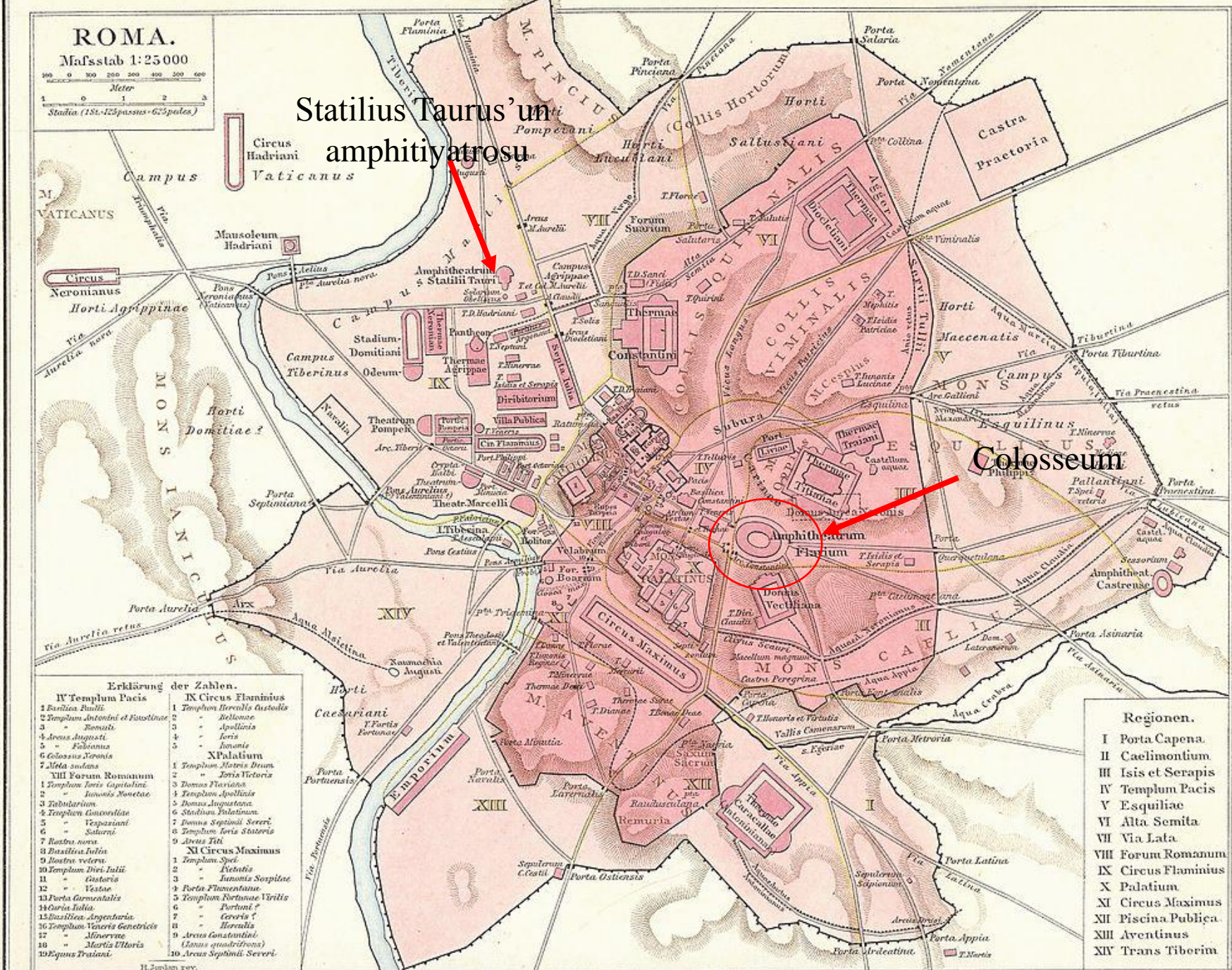
-Statilius Taurus'un (general) MÖ. 29'da yapılan amphitheatrosu MS.64'teki yangınla tahrip olunca yerine MS 57'de Nero ahşap yaptı ve o da 64 depreminde yanınca on yıl sonra Vespasianus bu tiyatroyu tekrar yapmak yerine daha büyüğünü yapmaya karar verir. (79'da başlattı-Oğlu Titus 80'de tamamladı: Colosseum)

ROMA.

Mafsstab 1:25 000

Statilius Taurus' un amphitheatrosu

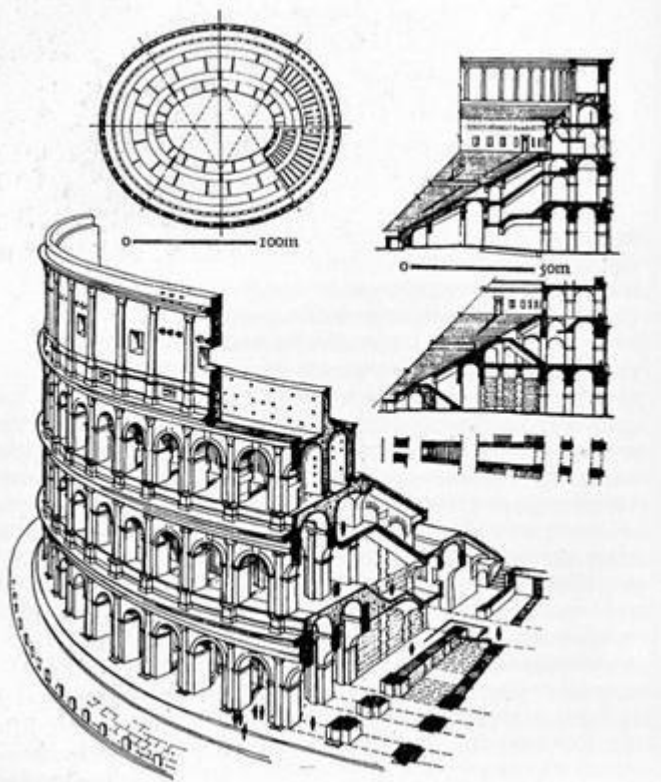
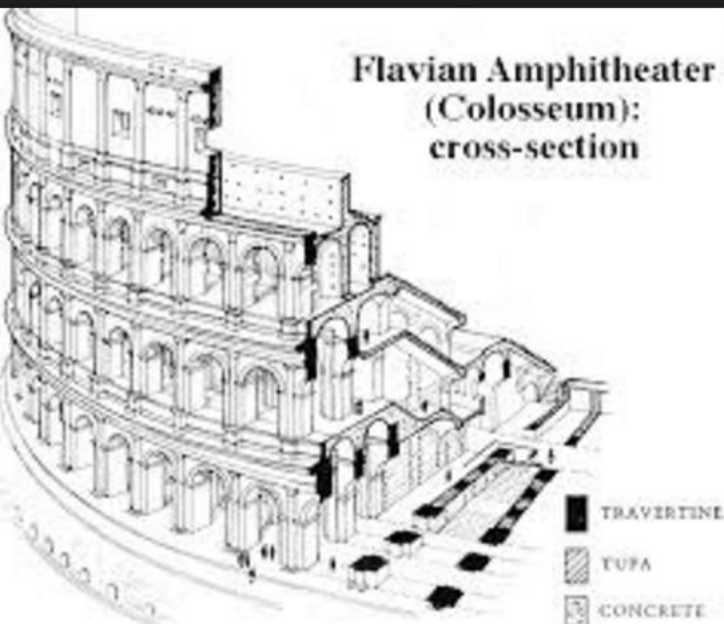
Erklärung der Zahlen.

IV Templum Pacis	IX Circus Flaminius
1 Basilica Atrium	1 Templum Herculis Custodis
2 Templum Antonini et Faustinae	2 - Bellonae
3 - Romuli	3 - Apollinis
4 Arcus Augusti	4 - Iovis
5 - Antonini	5 - Romuli
6 Colossus Neronis	
7 Meta sandae	XPalatium
VIII Forum Romanum	1 Templum Martis Beati
1 Templum Iovis Capitolini	2 - Jovis Victoriae
2 - Jovis Novae	3 Domus Flaviae
3 Tabularium	4 Templum Apollinis
4 Templum Concordiae	5 Domus Augustiana
5 - Vespasiani	6 Stadium Vestalium
6 - Saturni	7 Domus Septimii Severi
7 Rostra nova	8 Templum Iovis Satoris
8 Basilica Julia	9 Arcus Titi
9 Rostra vetera	XI Circus Maximus
10 Templum Divi Julii	1 Templum Jovis
11 - Atrium	2 - Atrium
12 - Vestae	3 - Junonis Sospitae
13 Porta Carmentalis	4 Porta Flumentanae
14 Ostra Julia	5 Templum Fortunae Virilis
15 Basilica Atriana	6 - Portus
16 Templum Victoriae Genetricis	7 - Ceres
17 - Minervae	8 - Iovis
18 - Martia Ultria	9 Arcus Constantini
19 Equus Praxitani	(Jovis quadrifrons)
	10 Arcus Septimii Severi

Regionen.

- I Porta Capena.
- II Caelimontium.
- III Isis et Serapis.
- IV Templum Pacis.
- V Esquiliae.
- VI Alta Semita.
- VII Via Lata.
- VIII Forum Romanum.
- IX Circus Flaminius.
- X Palatium.
- XI Circus Maximus.
- XII Piscina Publica.
- XIII Aventinus.
- XIV Trans Tiberim.

Flavian Amphitheater
(Colosseum):
cross-section

*Roma- Colosseum:

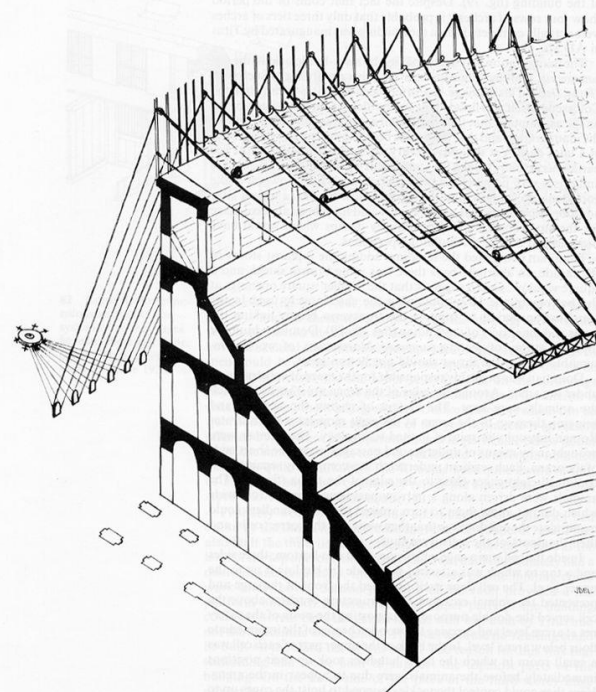
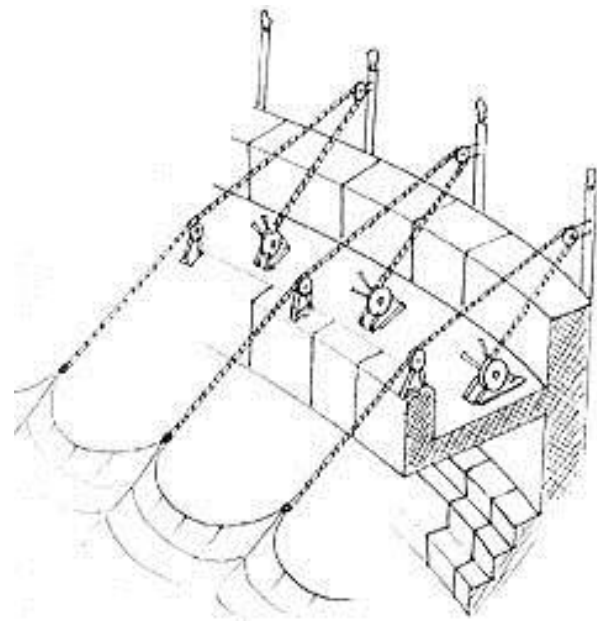
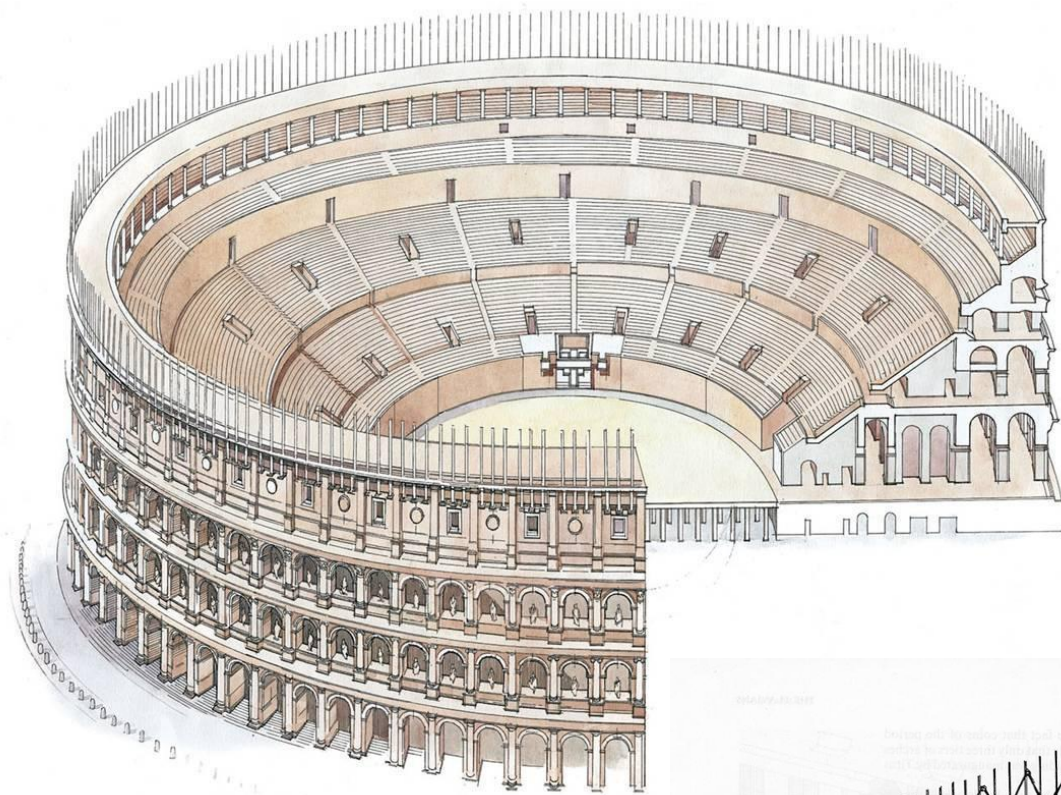
-72-79'da başlattı-Oğlu Titus 80'de tamamladı.

-izleyici sıraları (Pompeii gibi) dolgu zemine değil koridor, merdiven ve rampaların taşıyıcı taş kolonlarla birbirlerinden ayrıldığı arı kovanı biçimli yapay bir iskelet üzerine inşa edilmiştir.

-Oturma sıralarının altı boştur ve alt kısım iki beşik tonozlu koridor sisteminden oluşur.

-Arena çevresinde dört tane iç içe daire ve bunlar içinden arenanın yarı çapı boyunca uzanan seksen dikine koridor vardır.

-Bu koridorlar arasında üstte haç tonozlarla birleştirilmiş traverten ayaklar ve tüften perde duvarlar yükselir.

*Roma- Colosseum:

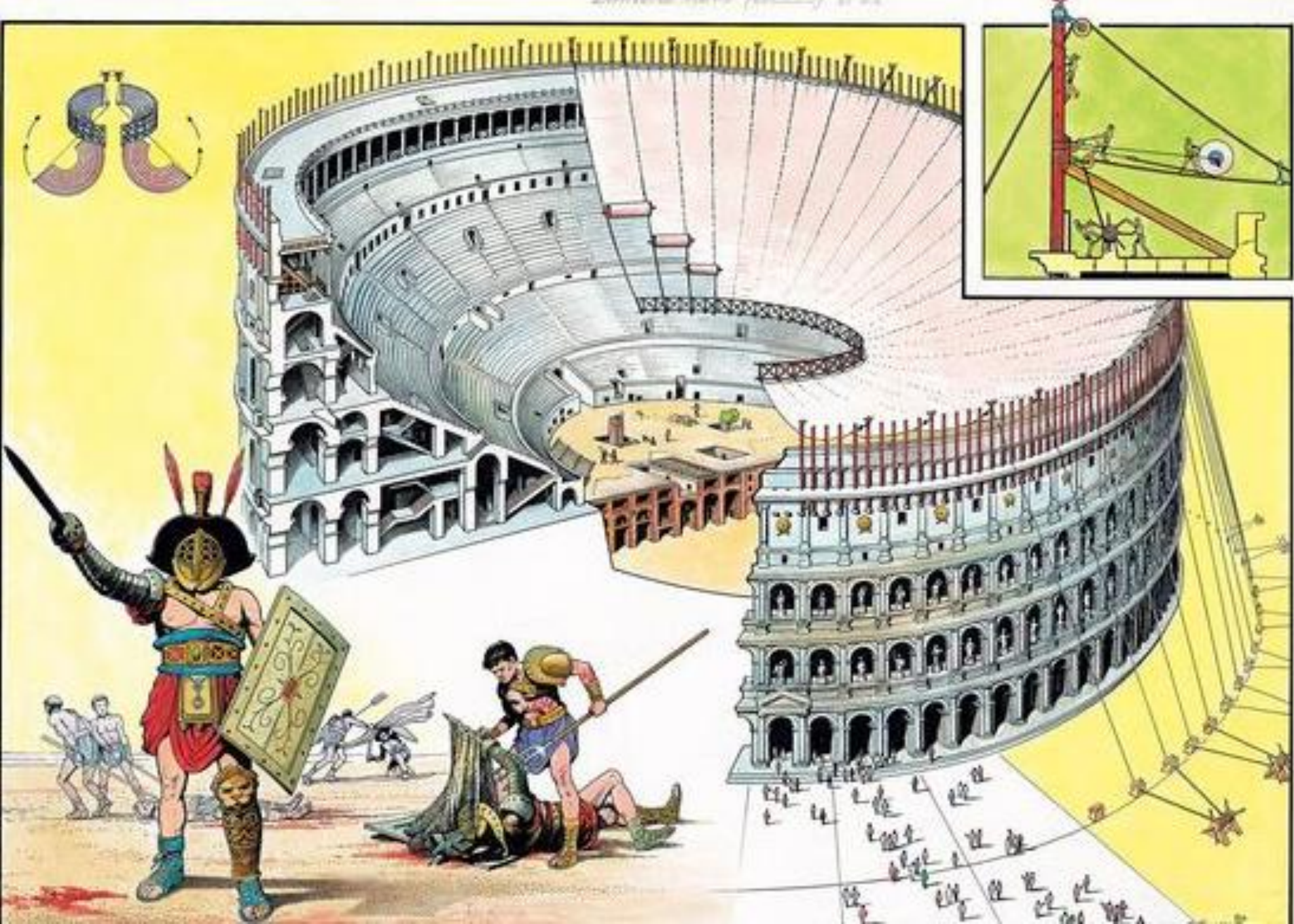
-Ağırlık dıştaki koridor tarafından taşındığından üçüncü katın tepesine kadar oturma sıraları mermerdi.

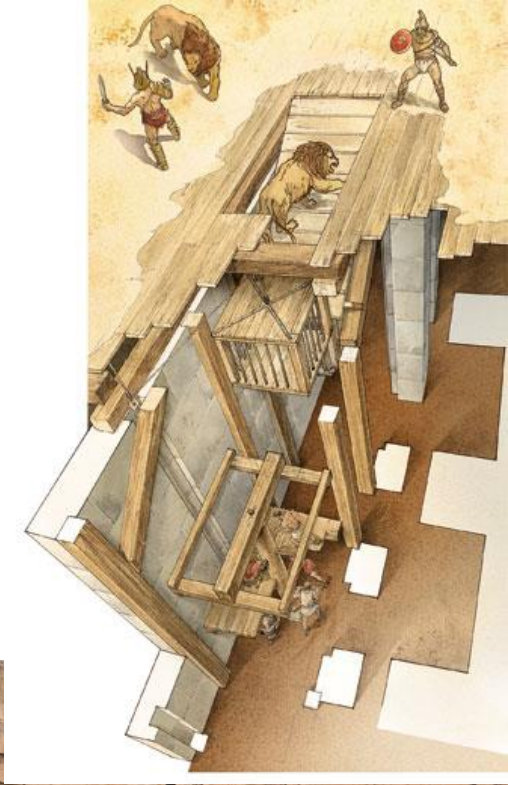
-Sıraların dış duvara yaslandığı en üstte ağırlık azaltılmış ve oturma sıraları ahşap yapılmıştır.

-Aynı zamanda tiyatrolar gibi güneşten koruma amaçlı bir tente vardı.

*tenteyi taşıyan 240 direğin destekleri ve iskele babaları bugün görülebilir.

**Bu sistemi kontrol ve denetim için imparatorluk donanmasından 100 denizci yakın bir yere yerleştirilmişti.

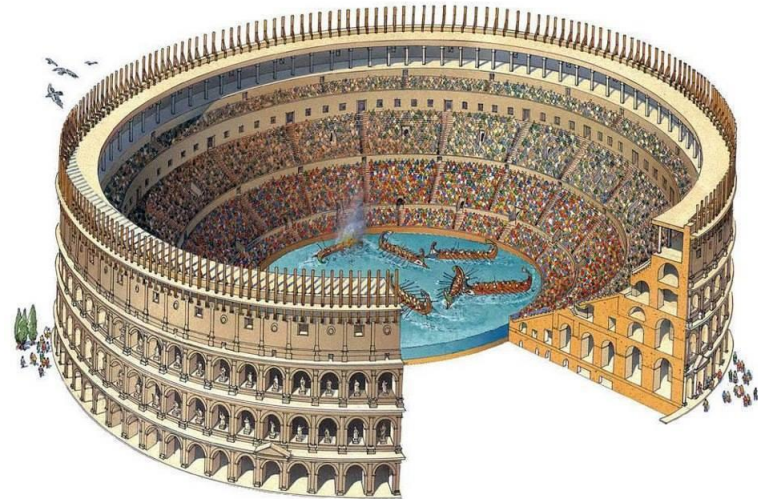
*Roma- Colosseum:

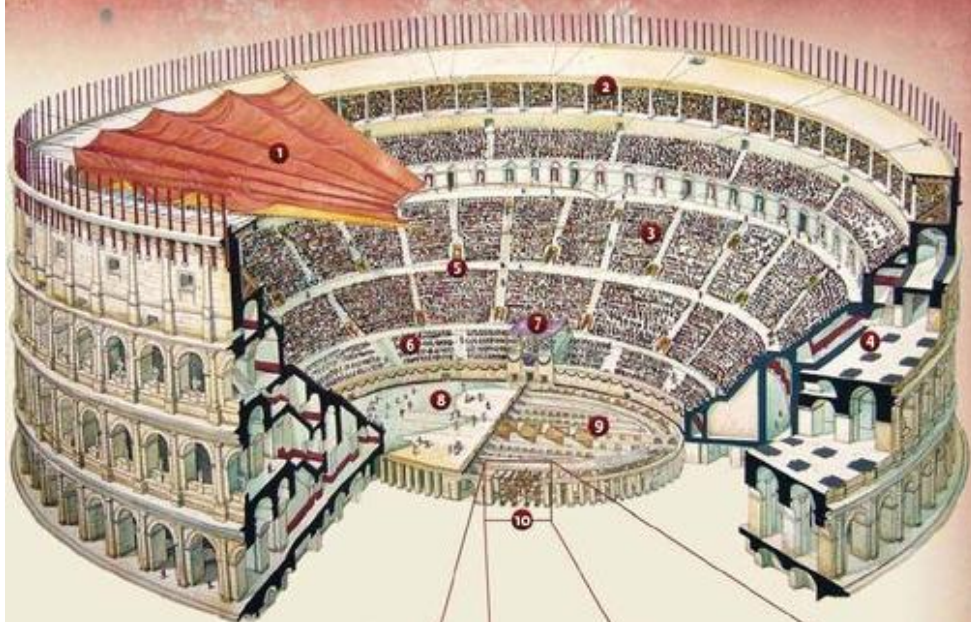
-Bir diğerk önemli özelliği (Pompeii'den farkı) ise arenasıdır.

-Burada arenanın altı usta işi koridor ve kafeslerden oluşur (Pompeii'de yekpare dolgu).

***Bu kafeslerin işlevi vahşih hayvanların arenaya salınırken veya alta taşınırken mekanik düzeneklere sahip olması.

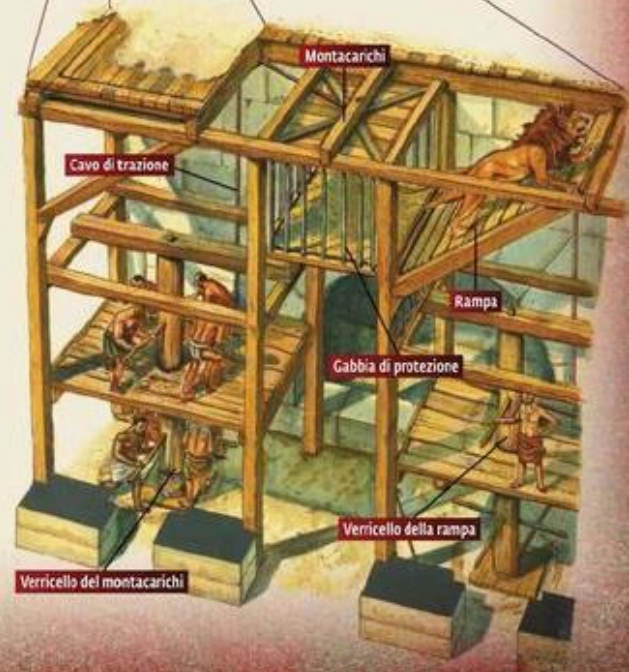
***Eđer Suetonius'un Colosseum'un açılış törenlerinin bir parçası olarak gösteri amaçlı bir deniz savaşı için suyla doldurulduğu ifadesi doğruysa (Titus 7.3) bu gelişmiş kafes sistemi, resmi açılıştan sonra, Domitianus döneminde yapılmış olmalı.

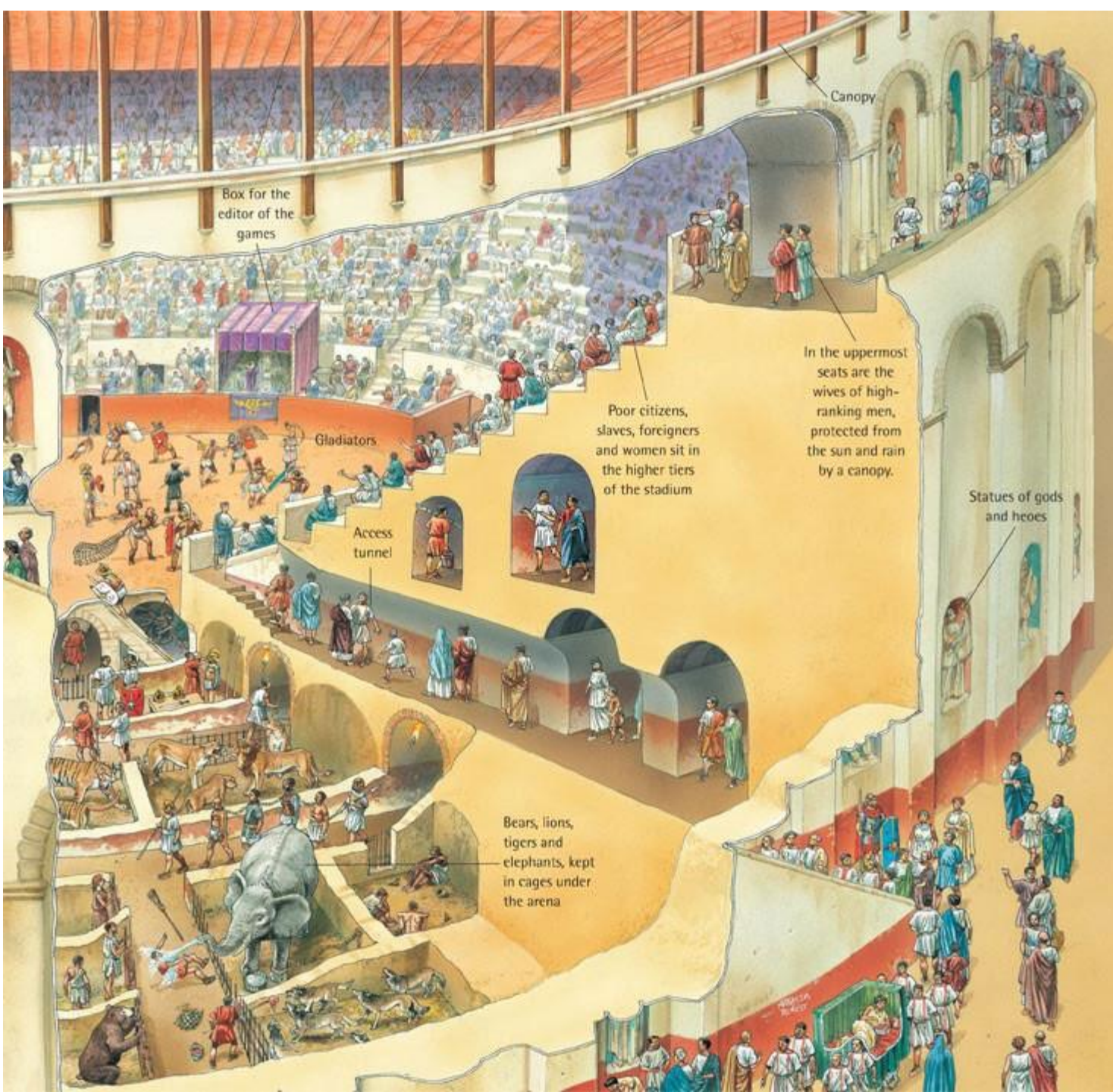

La struttura dell'Anfiteatro Flavio

- 1** Una serie di tendoni (*velarium*) poteva essere distesa sulle gradinate per riparare gli spettatori dal sole.
- 2** Un portico proteggeva le gradinate superiori, in legno, destinate al popolino.
- 3** I sedili degli altri ordini di posti erano in marmo.
- 4** Quattro ampie gallerie concentriche davano accesso ai vari livelli delle gradinate, attraverso un articolato sistema di scale.
- 5** Gli spettatori accedevano alla cavea attraverso i vomitoria.
- 6** I senatori, le vestali e gli altri dignitari avevano posti riservati sul podio al primo livello.
- 7** Il palco imperiale era situato a ridosso dell'arena, in corrispondenza dell'asse minore.
- 8** L'arena aveva forma ellittica, con gli assi di circa 80 per 50 metri. Il pavimento era probabilmente di legno.
- 9** Al di sotto dell'arena vi era una serie di stanze e di gabbie per le fiere.
- 10** Rampe e montacarichi portavano le bestie feroci dal sottosuolo al piano dell'arena.

Box for the editor of the games

Canopy

In the uppermost seats are the wives of high-ranking men, protected from the sun and rain by a canopy.

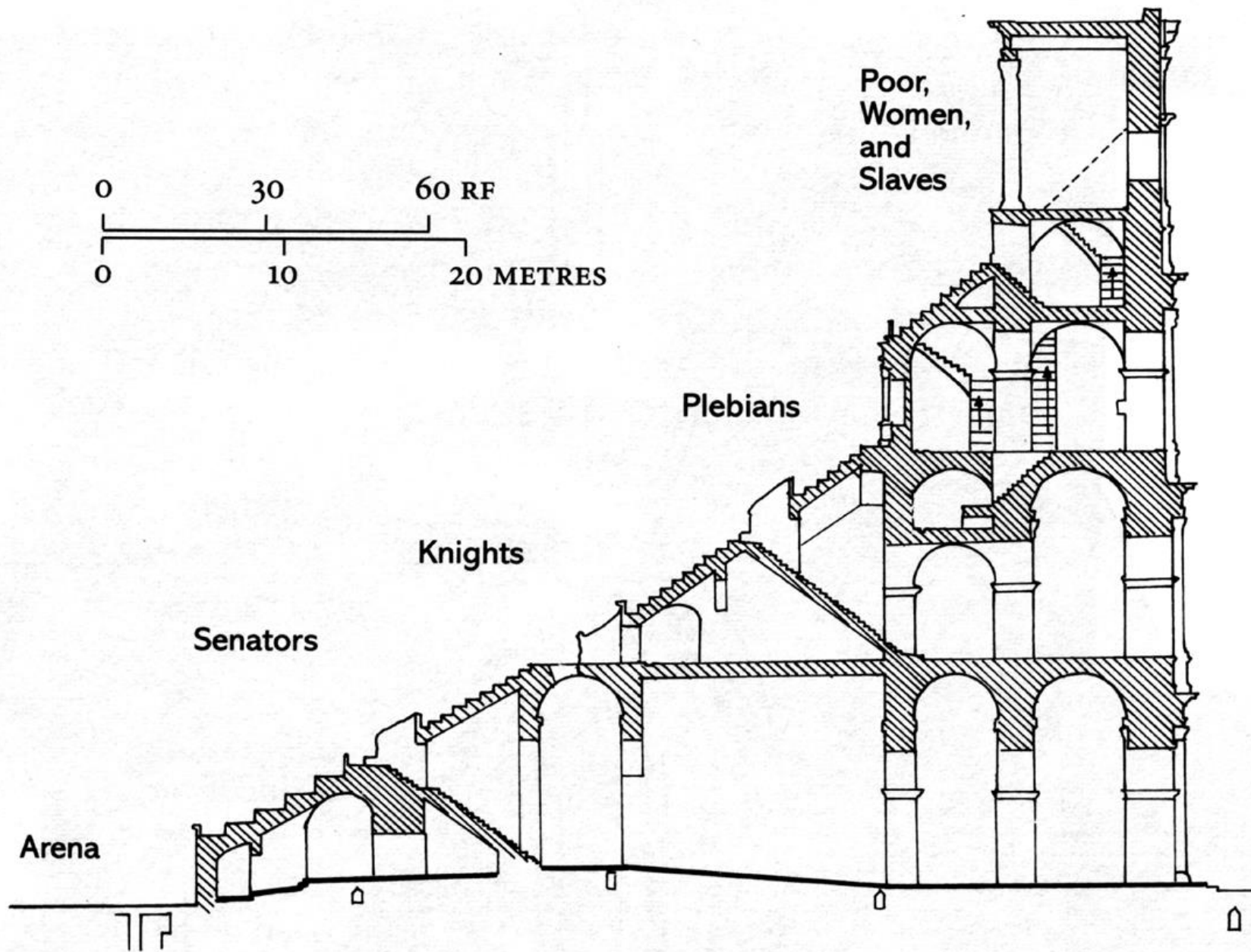
Poor citizens, slaves, foreigners and women sit in the higher tiers of the stadium

Statues of gods and heroes

Gladiators

Access tunnel

Bears, lions, tigers and elephants, kept in cages under the arena

▲ Fig. 133. Colosseum. Reconstruction of seating zones

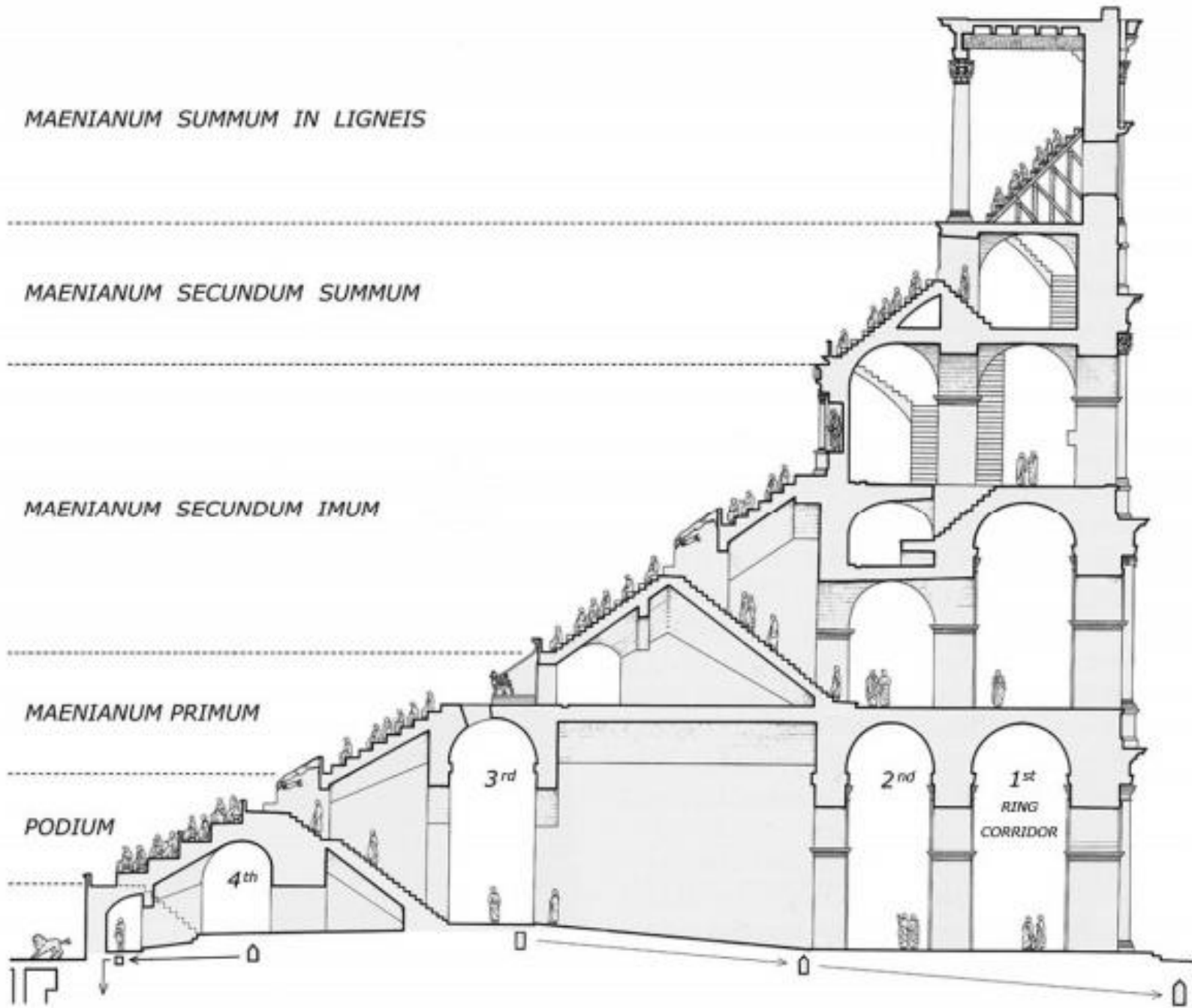
MAENIANUM SUMMUM IN LIGNEIS

MAENIANUM SECUNDUM SUMMUM

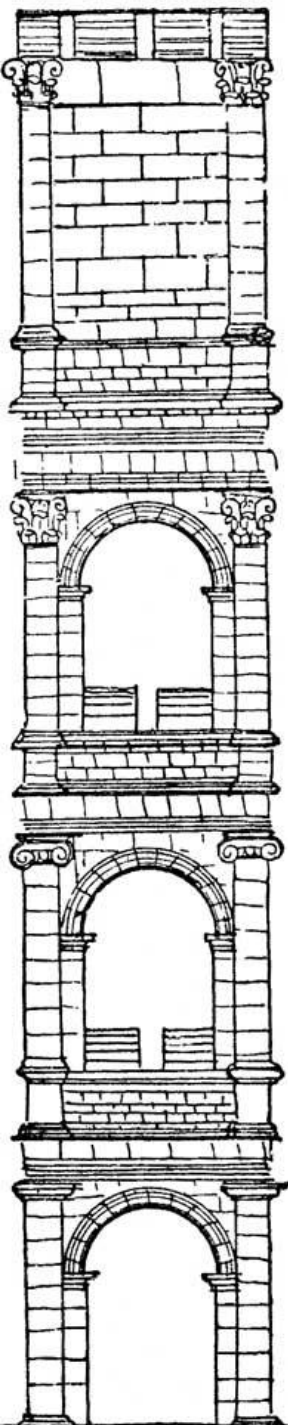
MAENIANUM SECUNDUM IMUM

MAENIANUM PRIMUM

PODIUM

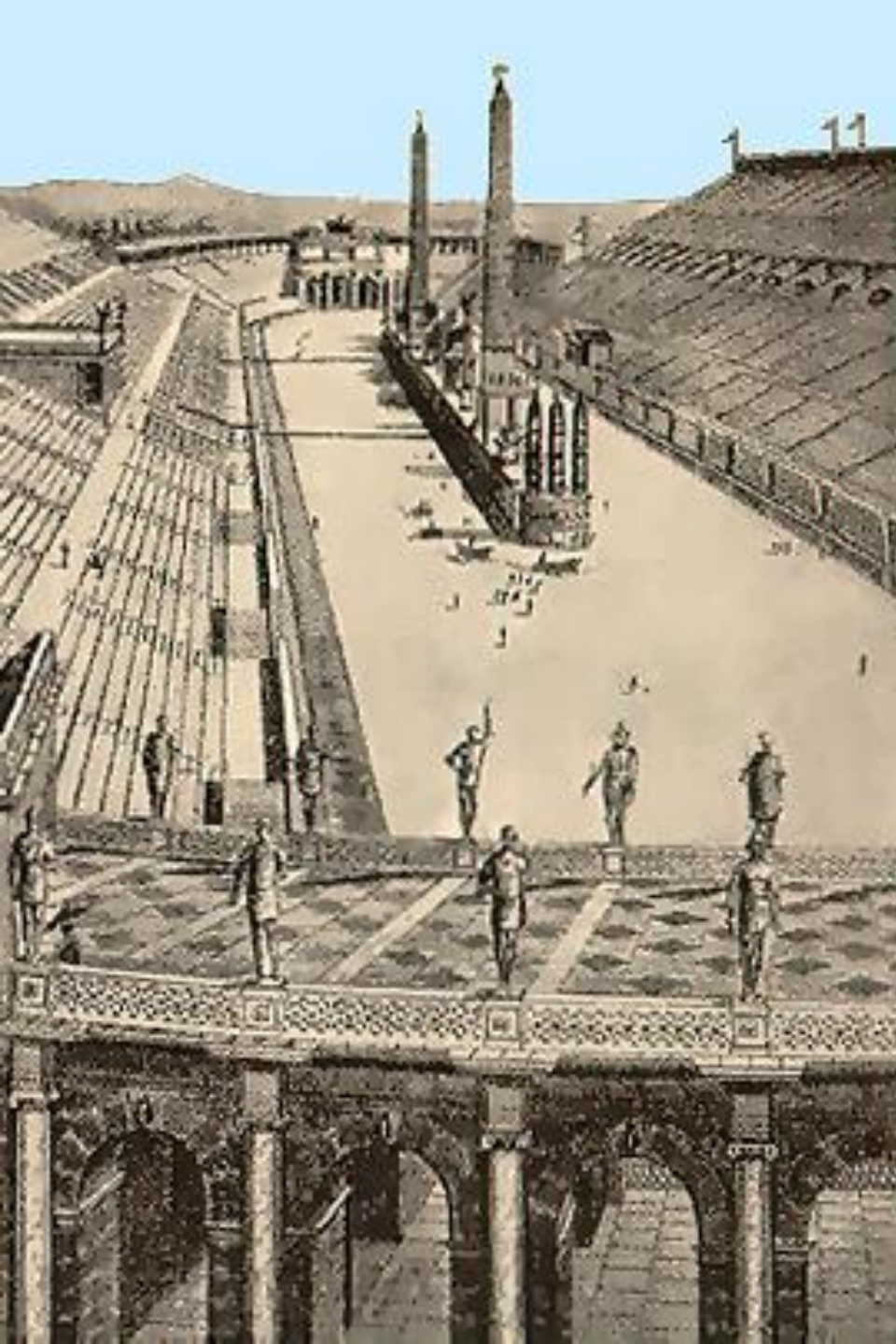
COLOSSEUM, RECONSTRUCTED SECTION SHOWING HOW THE CAVEA WAS DIVIDED

-Circuslar, özel olarak araba ve at yarışları için kullanılan yapılardı (Yunan Hippodromuna benzer).

**Hippos*-at, *Dromos*-yol,
Hippodromos-at yolu, atların yarıştığı yol.

-Circus'ların Yunan hippodromunda doğrudan alınıp alınmadığı açık değildir.

-Circus, U biçiminde düzenlenmiş arenanın etrafında izleyici koltuklarına sahiptir (yani etrafları oturma yerleri ile çevrili, bir ucu yarım daire biçiminde dikdörtgen bir yapıdır).

-Circusların öncüleri olarak hellen **hipodromları** gösterilebilir.

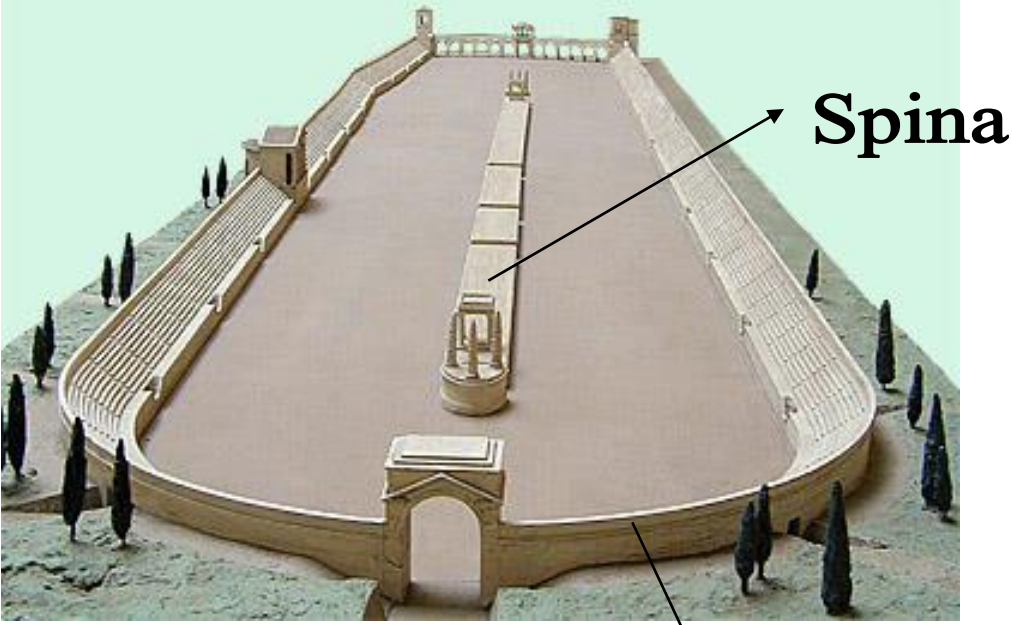
-İlk zamanlarda bu hipodromlar düzensiz bazı meydanlardan oluşurlardı.

-Düz bir arazi bu işlevi görebilmekteydi.

-Bir veya iki adet dönüş yeri işareti ve seyirciler için toprak bir set yeterliydi.

-Hippodromlar bu dönemde basit, geniş ve düzensiz yapılar olmalarının yanında sadece yarış zamanlarında kullanılan alanlar olduğundan günümüze fazla hippodrom örneği ulaşmamıştır.

-En önemli antik Yunan örnekleri Delos, Delphi, Isthmia, Lykaion, Nemea ve Olympia da ele geçmiştir.

Spina

Sphendone

-U biçimli arenada araba yarışları yapılır.

-U biçimli yarış alanının ortasında bir ayırıcı set (*spina*) vardır.

-Arabaların her iki uçtaki tehlikeli dönüş noktasında sütunlu köşeler ise *meta* (ç.*metae*) idi.

-U biçimin sonunda açık alanda başlangıç kapıları (*carceres*) yer alır.

-Bu kapıların bulunduğu alan aynı anda 12 adet dört altlı arabanın (*quadriagae*) arabanın yarışa eşit şekilde başlaması için diğer noktalara göre daha geniştir.

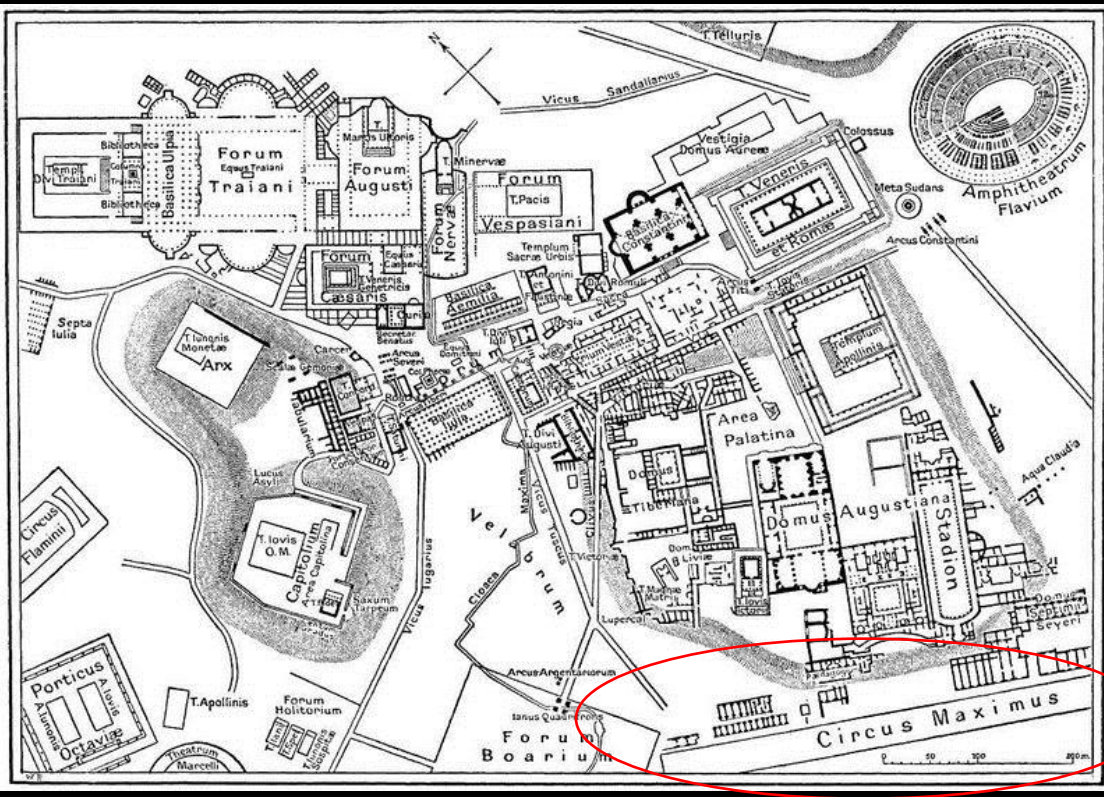
-Yarış saatin tersi yönünde ve yedi tur ile devam ederdi (Circus Maximus'taki yarışın toplam emsafesi 6.5 km'dir).

- Spina* nın tepesinde bulunan döndürülebilir metal yunusların aşağıya doğru çevrilmesiyle yarışın kaçınıcı turunda olunduğu anlaşılabilirdi.
- Spina*'nın üzeri oldukça fazla heykelle süslenmişti.
- Spina* üzerinde heykeller, obeliskler, su havuzları ve çeşmeler vardı.
- Circuslar aynı zamanda iki atlı araba (*bigae*) yarışları için de kullanılırdı.
- Cumhuriyet ve Erken imparatorluk dönemlerinde çeşitli oyunlar düzenlendi; at yarışı, koşu, atletizm ve hatta gladyatör gösterileri ve sahte savaşlar gösterildi.

Circus Maximus

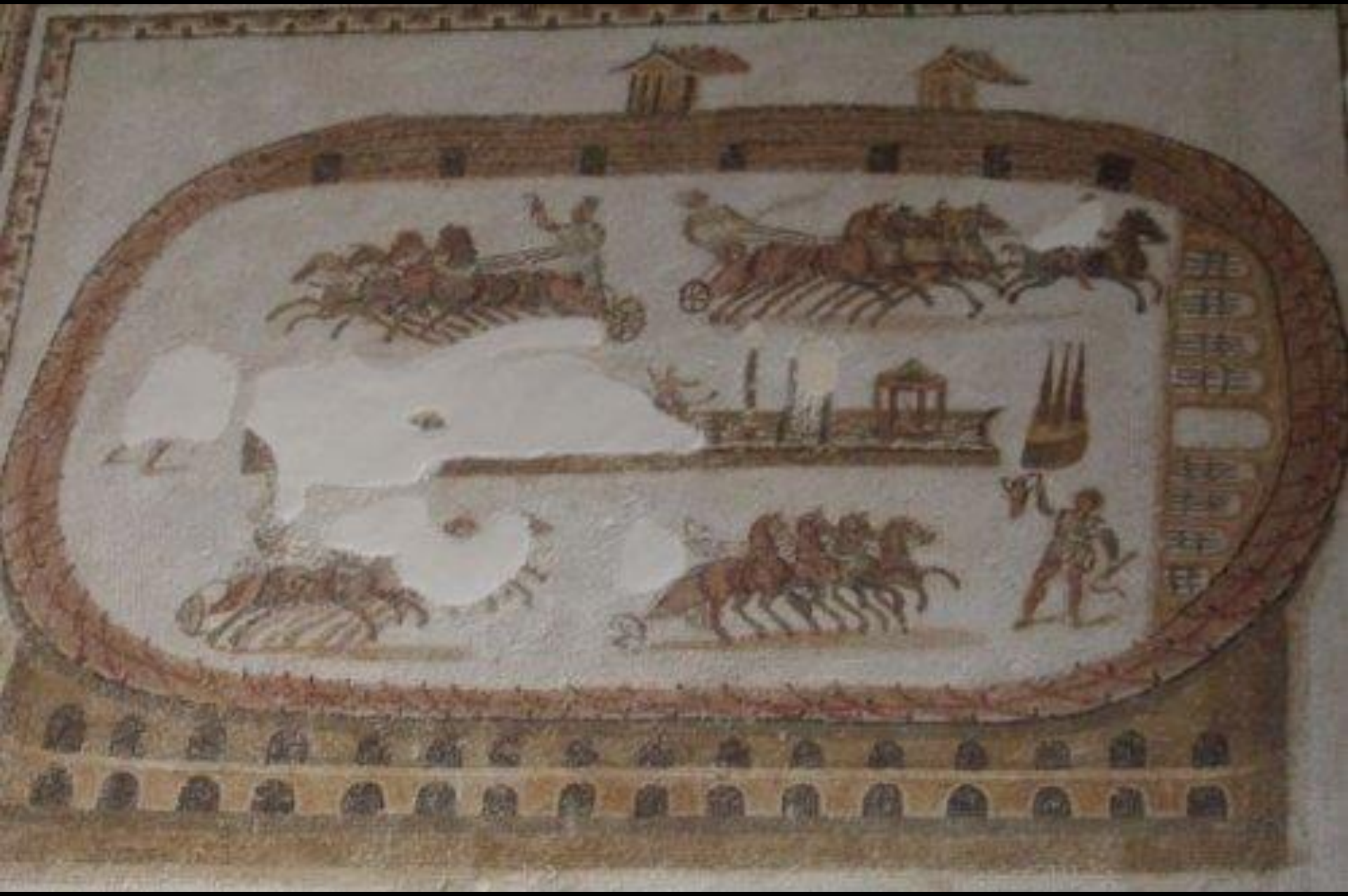

*Circus yapıları araba yarışları yapılması için düzenlenmekle beraber, at yarışlarının yapıldığı, çeşitli gösterilerin yapıldığı, siyasi tartışmaların yaşandığı ayaklanmaların başlatıldığı, büyük zaferler sonrası elde edilen ganimetlerin paylaşıldığı kısacası günlük yaşamın en hareketli noktası olmuştur.

*Circus yapılarını daha çok spor oyun ve gösterilerde kullanılan amfityatrolar ile karıştırmamak gerekir.

-Roma'da inşa edilmiş en erken circus, krallık döneminde bir çok kez onarılan ve yeniden yapılan *Circus Maximus* idi.

*Doğudaki hippodromlar ise circuslarla benzer etkinlikler için imparatorluk dönemi boyunca kullanıldılar.

-Bu yapılar hakkında antik kaynaklar yanında sikkeler ve taban mozaikleri üzerinde yer alan betimlemeler sayesinde oldukça fazla bilgiye sahibiz.

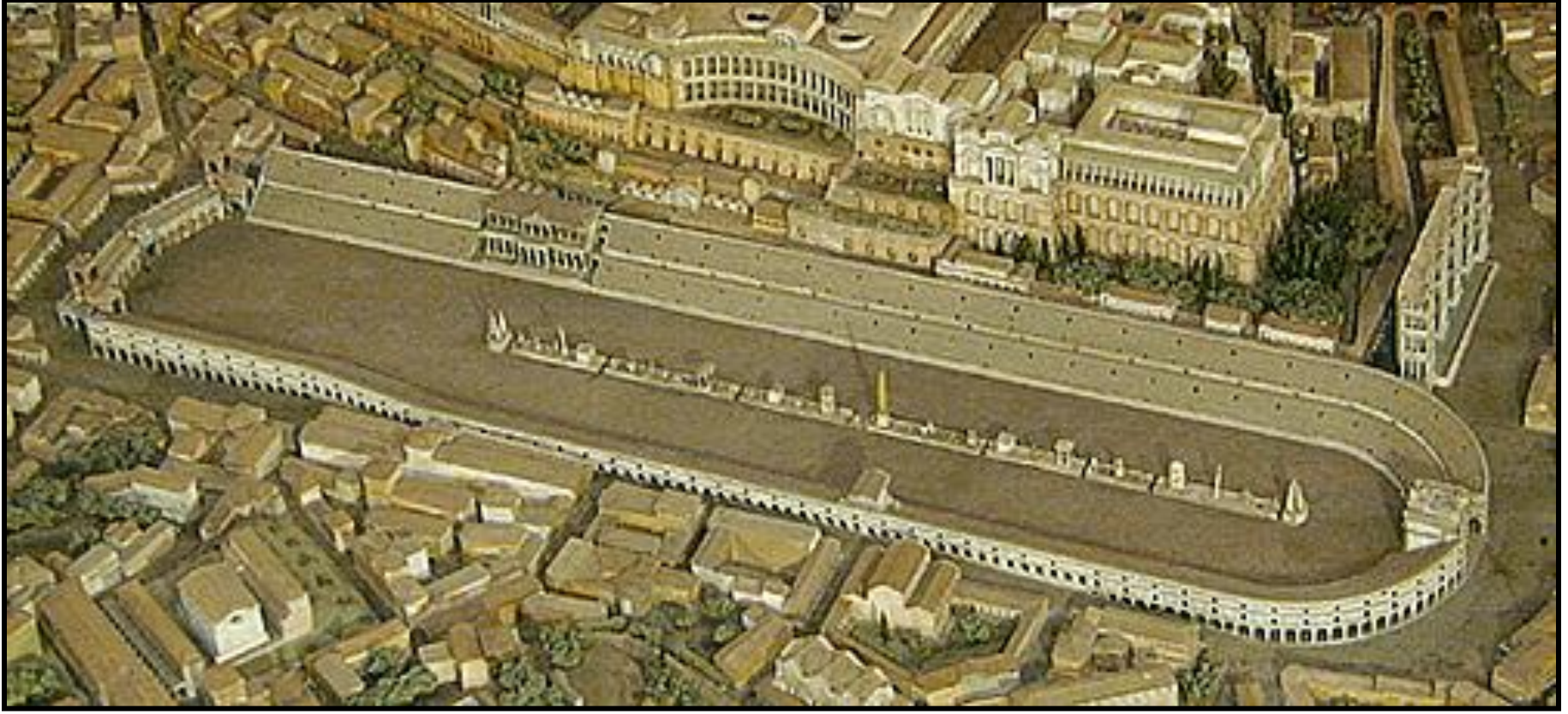
POL YDVS

COMPRESSORE

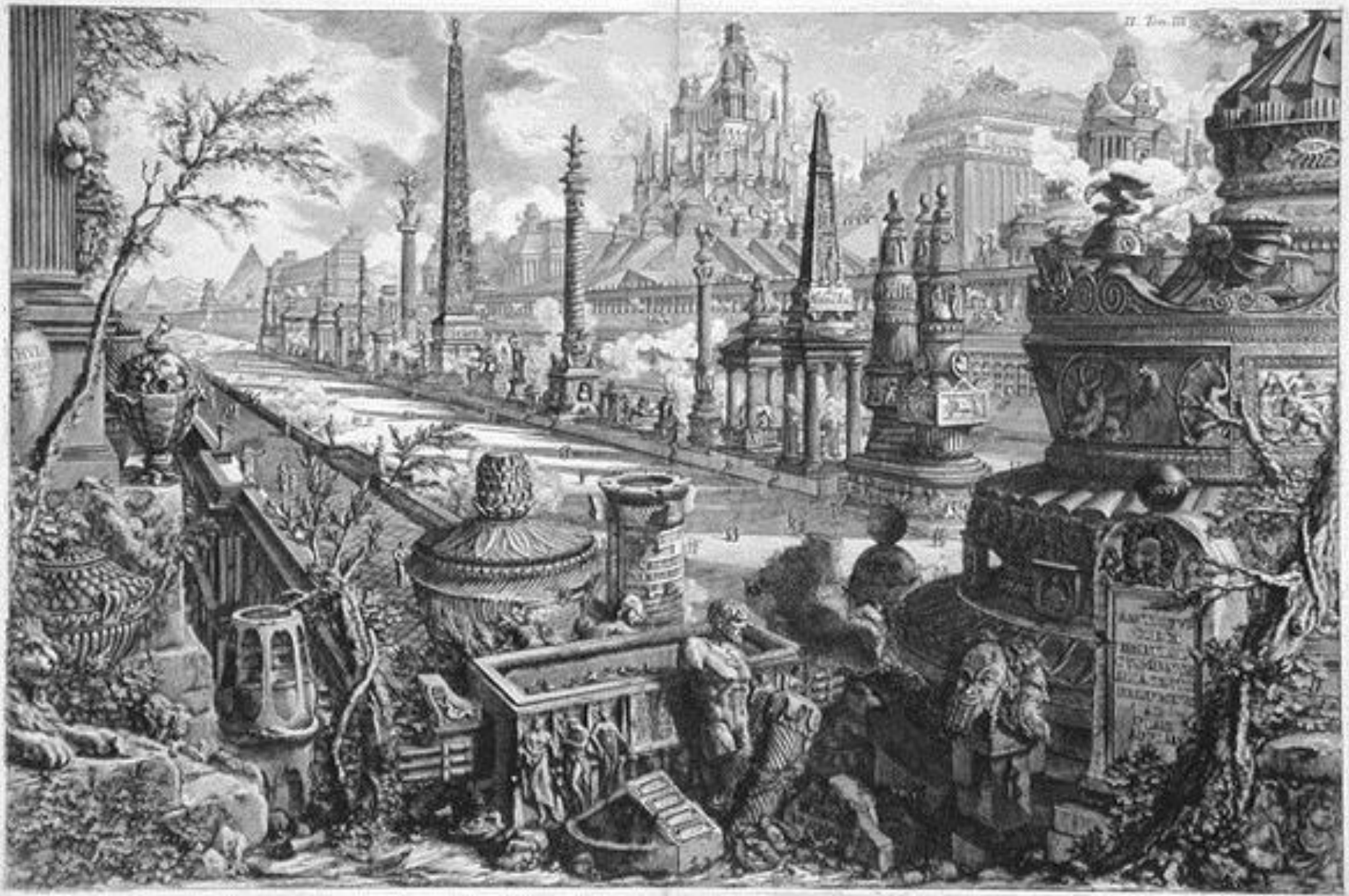

-600 x 200m ölçülerinde, 250.000 kişi kapasiteli, Roma'da Aventine ve Palatine tepeleri arasına yerleştirilmiştir.

-Bu yapı ilk olarak imparator Tarquinius Priscus tarafından (MÖ. 616-578) yaptırılmış ve daha sonra Caesar, Nero ve Trajan tarafından onarılarak zamanla Roma'nın en görkemli yapısı haline getirilmiştir.

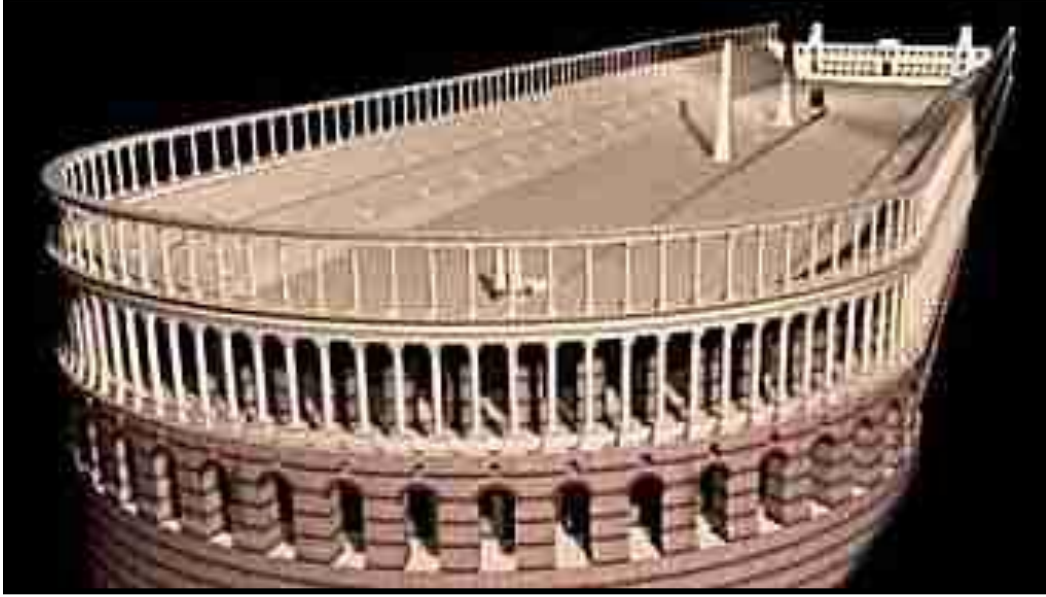

*Constantinople Hippodrom (Circus):

-Roma'daki Circus Maximus örnek alınarak Roma imparatoru Septimus Severus (MÖ. 193-211) zamanında yapımına başlanmış imparator Constantinus (MÖ. 307-337) zamanında genişletilerek tamamlanmıştır.

-Yapım tarihi M.S. 203-330 arası). Şehrin sosyal yaşantısının merkezinde yapılan bu yapı hippodrom olarak adlandırılabilir bir Circus yapısıdır.

-450 m x 130 m boyutlarındadır ve 30.000 kişi kapasitelidir.

Sphendone

Constantinople hippodromu.
1600 tarihli bir betimde

Hippodromu süsleyen Dört bronz at şu an Venedik'tedir.

Efsanevi araba yarışısı Porphyrios adına Spina üzerine dikilen 7 adet heykelin altıklarından ikisi

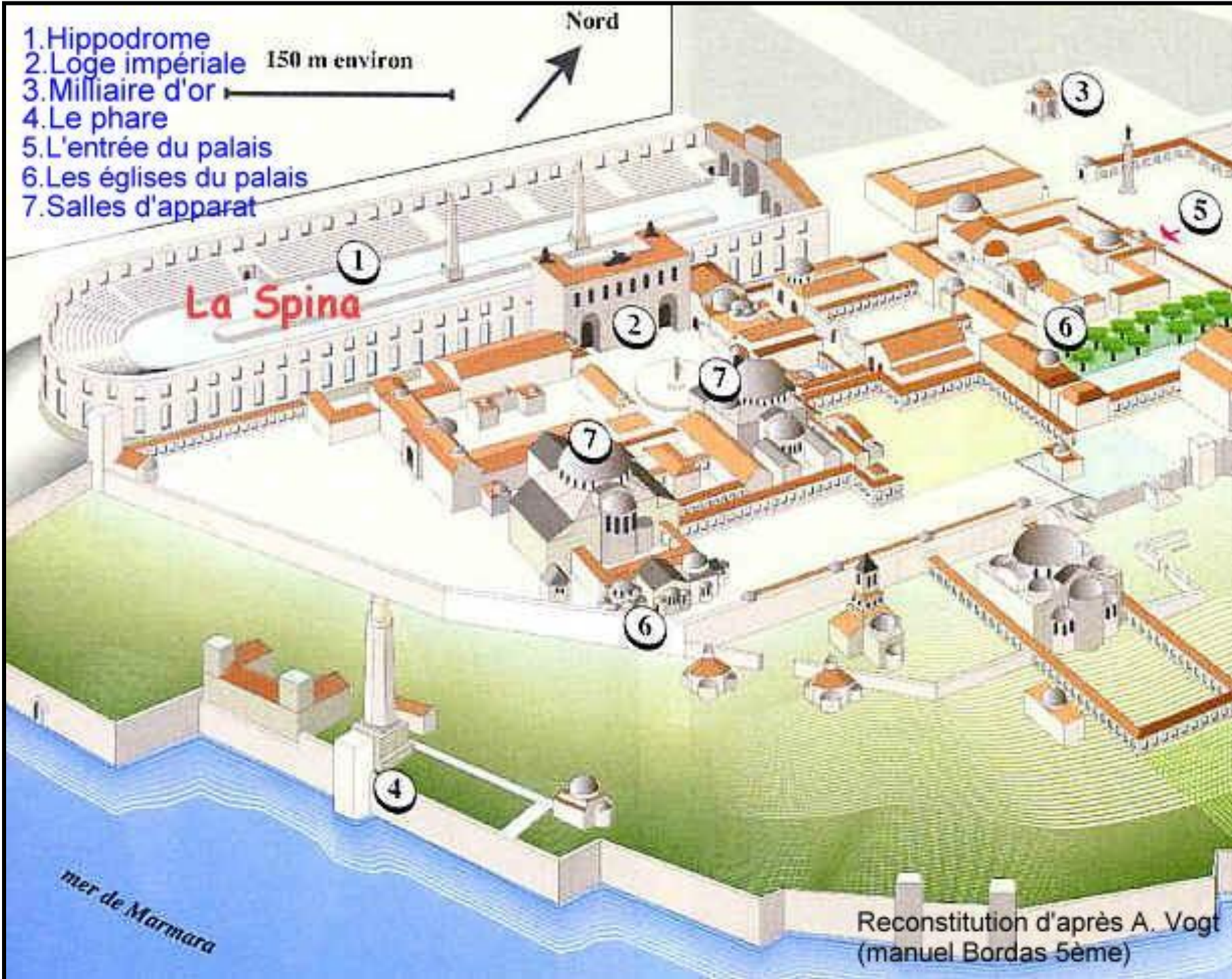
1. Hippodrome
2. Loge impériale
3. Miliaire d'or
4. Le phare
5. L'entrée du palais
6. Les églises du palais
7. Salles d'apparat

150 m environ

Nord

La Spina

Reconstitution d'après A. Vogt
(manuel Bordas 5ème)

